

Оснивач и издавач:
Епархија Будимљанско-никшићка
Трг Шака Петровића 1, 81400 Никшић
www.eparhija.me

Главни уредник:
Влајко Ђулафић

Оперативни уредник:
др Никола Маројевић, ђакон

Редакција:
Милутин Мићовић, Весна Тодоровић,
Сенка Чоловић Шумић, Соња Савић,
архимандрит Никифор (Миловић),
јеромонах Јефтимије (Шкулетић),
монахиња Амфилохија (Драгојевић)
др Будимир Алексић, Ранко Дамјановић,
Александар Вујовић, јереј Миодраг
Тодоровић

Пласман:
јереј Остоја Кнежевић
+382 (0) 67 641 503

Рукописе и претплатничке адресе за лист
слати на адресу:
Редакција листа СВЕВИЂЕ
Трг Шака Петровића 1,
81400 Никшић
E-mail: svevidje@gmail.com
svevidje@t-com.me
(рукописе и фотографије не враћамо)

цијена: 1 евро
годишња претплата: 15 евра

Средства уплаћивати на:
Епархија Будимљанско-никшићка
жиро-рачун број:
525-3326-57

Комерцијална банка АД Будва
са назнаком за "Свевиђе"
За динарске уплате:
Епархија Будимљанско-никшићка
жиро-рачун број:
255-0040400101000-89

Привредна банка Београд АД
са назнаком за «Свевиђе»

Тираж: 1100 примјерака

Графичка обрада, прелом и дизајн:
Дизајн студио ЛОГО
logo_studio@yahoo.com

Штампа: АП Принт, Подгорица

Лист је регистрован
у републичком секретаријату за
информације
бр. 04/01-257 од 21. марта 2002. године

Патријарх Иринеј | Патријарх Димитрије
монахиња Амфилохија (Драгојевић) | јеромонах Јефтимије (Шкулетић)
Михаило Ђурић | протојереј-ставрофор Радисав Бабовић
Милутин Мићовић | Сенка Чоловић Шумић | Драган Лакићевић
свештеник Миливоје Јововић | Ратко Марковић Р. Риђанин

Српска Православна Црква својој духовној деци

о ВАСКРСУ 2014. године

ИРИНЕЈ

по милости Божјој православни Архиепископ пећки, Митрополит београдско-карловачки и Патријарх српски, са свим Архијерејима Српске Православне Цркве – свештенству, монаштву и свим синовима и кћерима наше свете Цркве: благодат, милост и мир од Бога Оца, и Господа нашега Исуса Христа, и Духа Светога, уз радосни ВАСКРШЊИ поздрав:

ХРИСТОС ВАСКРСЕ! ВАИСТИНУ ВАСКРСЕ!

Данас је пролеће душама нашим:
Христос из гроба као сунце засија,
Мрачну буру грехова наших одагна.
Њега песмом величајмо јер се прослави!
(Пасхална богослужбена песма)

Када после дуге и хладне зиме гране рано пролеће, целокупна природа и творевина Божја обрадује се сунцу, његовим топлим зрацима и његовој енергији која све и сва, без разлике, обасјава и греје. Тада све слави Господа, Даваоца сунца и пролећа. Тако и ми, браћо и сестре и драга децо духовна, после ледене и ужасне зиме греха – особито после убиства Богочовека Исуса Христа на Велики Петак на Голготи – видевши данас Христа Васкрслога, радосно кличемо и појемо: Данас је пролеће душама нашим: Христос – Сунце живота са Истока – из гроба васкрсе и засија! Мрачну буру грехова наших одагна! Њега песмом величајмо јер се прослави! Зато смо данас радосни, зато заједно са анђелима на небесима и са свим људима овога света ликујући певамо: Христос васкрсе из мртвих, смрћу смрт поразивши и онима у гробовима живот даровавши. Међу многим именима којима црквени песници величају Христа Васкрслога запажамо и назив Пролеће. С правом Га тако називају, јер Господ Исус Христос јесте Пролеће нашег новог живота. То није случајна песничка конструкција. Ту није реч о

пролећу као годишњем добу, већ је посреди дубоко поимање смисла и значења пролећа као почетка новог живота природе и свега у њој. До Васкрсења Господа Исуса Христа, односно до Његовог претходног силаска у ад, били смо у оковима зиме греха и смрти у аду преисподњем. Смрт је господарила над нама. Сишавши у гроб, Он разруши ад, покида окове греха и смрти и ослободи нас. Објашњавајући богочовечанску тајну силаска Христа Спаситеља у гроб, Његовог боравка у њему и Његовог Васкрсења, свети апостол Павле ликујући пита: Смрти, где ти је жалац? Аде, где ти је победа? У тајни Васкрсења, односно у тајни Васкрслога Господа Христа, садржана је наша победа над грехом, смрћу и ђаволом. Зато је и било потребно да Христос постане Емануил (Бог са нама), тојест да узме на Себе сву нашу људску природу и да је нераздељиво и несливено сједини са божанском природом у једној и јединственој богочовечанској Личности Својој, па да као Богочовек победи адамовски грех непослушности Богу и Оцу и сатре последице првородног греха. Богочовек Христос, а не само Бог или само Човек, победи сатану, грех и смрт! Ту тајну победе Господ је најавио и приликом кушања после

Његовога крштења у реци Јордану рекавши: „Иди од мене, сатано, јер стоји написано: Господу Богу својему поклањај се и њему јединоме служи” (Мт. 4, 10).

Подсећајући вас на ове јеванђелске истине, позивамо вас да данас, на дан Васкрсења, будемо истински и суштински причасници новог и вечног Живота, новог и вечног Пролећа, Христа Господа. „Нека данас нико не плаче због греха и сагрешења, јер опроштај из гроба засија”, узвикује свети Јован Златоуст. Нека се више нико не боји смрти, јер нас од ње ослободи Спаситељ Који крсном смрћу Својом угаси смрт и ослободи оне над којима је она владала. Ми данас славимо Христа Васкрслога. Славимо смрт смрти, славимо разрушење ада, славимо почетак новог живота, славимо Узрочника свега тога, Јединог Благословеног и Препрослављеног у векове векова.

На истини Васкрсења Христа Спаситеља, Који је Васкрсењем из мртвих Себе положио не само као крајеугаони камен Цркве Своје, већ и вере свих нас који се крстисмо у име Оца и Сина и Светога Духа, утемељена је сва наша вера, и нада, и љубав. Ми верујемо и исповедамо Њега „Који је васкрсао у трећи дан, по Писму”. Без Васкрслога Христа Господа наша вера не би била само празна већ би се и распршила попут

мехура од сапунице. Свети апостол Павле, који је на посебан начин искусио Истинито и Васкрслог Господа Исуса Христа, закључује: „Ако Христос не васкрсе, узалуд је вера наша” (1 Кор. 15, 17). То је искуствена вера Апостола народâ и Цркве Христове. Нека би дао Бог да и ми, искусивши данас Христа Васкрслога, смело и без страха певамо: Христос васкрсе!

За разлику од апостола Павла, други свети апостоли, који су доживели страхоту Великог Петка, као и свете жене мирносице, на другачији начин су искусили Васкрсење Христово. На вест да је Христос васкрсао и да се јавио Киџи, тојест апостолу Петру, и „некимâ од жена”, обузе их страх и трепет, а неки посумњаше. Уместо радости и вере, њих обузе страх и сумња. У сумњи у вест да је Учитељ васкрсао најдаље је отишао свети апостол Тома који без много размишљања рече: „Док не видим ране од клинова и не метнем прст у ране од клинова, нећу веровати!” Ништа чудно и необично ако се има у виду кроз какве су духовне борбе и страдања прошли свети апостоли! Страшни суд Великог Петка, суд над Богочовеком Христом, оставио је још страшније последице на светим апостолима и онима који су ишли за Њим и који су се надали да ће их Он ослободити окова римског ропства. Њихова нада и њихова вера распршиле су се док су гледали страшно судилиште над Њим, док су гледали како немилосрдни и сурови човек суди и на крст разапиње Учитеља њиховог и Човекољубивог Спаситеља света. Страх изнутра и страх споља, страх од Синедриона, од Понтија Пилата, од Јудеја, страх одасвуд! Страх је обузео ученике и апостоле и они се распршише на све стране као овце без пастира. Знајући добро њихова срца, њихове страхове и њихове помисли, Господ долази међу њих јављајући им да је васкрсао и поручује им: „Не бојте се, ја победих свет” (Јн. 16, 33), и: Не будите неверни него верни!

Данас Он долази и нама уплашенима и преплашенима, браћо и сестре, уплашенима од глобалног светског поретка и беспоретка, од великих и малих инквизитора, а и од нових Пилата, који поново суде и пресуђују истини и правди, и поново прете Голготом наслеђу Божјем на земљи. И нама Он поручује данас: Не плашите се! Ја победих свет! Вером препознајући у Њему Победника свакога греха и сваке смрти и неправде, охрабримо се и не плашимо се оних који, не знајући шта чине, још питају: шта је Истина? Ми, пак, искусивши Васкрслога Господа као Истину над истинама, данас, сабрани око Њега на духовном Сиону, славимо Га и величајмо јер Му дођоше „сва богопросвећена светила са Запада, од Севера и мора, и од Истока деца Његова, славећи Га кроз векове”. „Данас је дан Васкрсења, озаримо се

торжеством!" кличе црквени песник и додаје: „Загрлимо једни друге, рецимо браћо и онима који нас мрзе и свима све опростимо Васкрсењем!" Нека из наших грла, а пре тога из наших срца, потече песма и слављење Христа који нас прослави. Свепобедним и сверадосним поздравом Христос васкрсе! још једанпут поздрављамо све вас, драга децо светосавска у отаџбини и у расејању широм света. Васкрс је празник свеправославног јединства и свехришћанског заједништва. У име Христа Васкрслога позивамо вас на јединство и слог у Цркви Његовој. Ко није у јединству са Црквом коју Он стече крвљу Својом, није ни са Њим, Христом Господом. Без Христа нема Цркве, а ни Црква никада није без Христа. Зато ван Цркве нема спасења. Ван Цркве је усамљени, „аутономни", бездомни човек са својом непослушношћу Богу и Цркви, са својим егоизмом и противљењем Духу Светоме, попут Адама изгнаног из раја. Такве људе Са̑м Господ назива вратима пакла која неће надвладати Цркву Божју.

Посебно поздрављамо нашу страдалну браћу и сестре на Косову и Метохији који, иако у оковима неслободе, обесправљености и дискриминације, данас са нама славе победу Добра над злом, Живота над смрћу, Христа Васкрслога над демонским силама таме.

Са истом љубављу у Васкрслом Христу Господу и топлим молитвама данас поздрављамо и сву нашу браћу и сестре у Далмацији и Лици, на Кордуну, у Банији, Славонији и Барањи.

Са Христос васкрсе! поздрављамо такође сву нашу браћу и сестре у Републици Српској, Федерацији Босне и Херцеговине, Црној Гори, Словенији и Бившој Југословенској Републици Македонији, нарочито ове последње који, на челу са својим неправедно утамниченим Архиепископом, страдају за јединство Цркве и за чистоту вере православне.

Посебно се данас молимо Победитељу греха, смрти и људске неправде за нашу у Христу Господу браћу и сестре на Блиском Истоку, Босни и Херцеговини и у Украјини, са жељом и молитвом да светлост Христова Васкрсења разагна таму греха која се надвила над Украјином, и да просветли ум и душу сејачима мржње према светом Православљу и према руском православном народу.

Нека Васкрсли Христос Господ покида окове неправде, безакоња и лицемерства којима синови безакоња оковаше Архиепископа охридског и Митрополита скопског Јована, кога преко нас поздравља читава православна васељена и читав правдољубиви свет.

Молећи се Васкрслом Христу Господу да вас љубав Божја увек и непрестано испуњава, још једанпут вас срдачно поздрављамо поздравом важнијим од сваког другог поздрава:

Христос васкрсе!

Дано у Патријаршији српској у Београду, о Васкрсу 2014.

Ваши молитвеници пред Васкрслим Христом:

Архиепископ пећки, Митрополит београдско-карловачки
и Патријарх српски ИРИНЕЈ

Митрополит црногорско-приморски АМФИЛОХИЈЕ
Митрополит дабробосански НИКОЛАЈ
Епископ шабачки ЛАВРЕНТИЈЕ
Епископ сремски ВАСИЛИЈЕ
Епископ бањалучки ЈЕФРЕМ
Епископ будимски ЛУКИЈАН
Епископ канадски ГЕОРГИЈЕ
Епископ банатски НИКАНОР
Епископ новограчаничко-средњезападноамерички ЛОНГИН

Епископ источноамерички МИТРОФАН
Епископ бачки ИРИНЕЈ
Епископ британско-скандинавски ДОСИТЕЈ
Епископ зворничко-тузлански ХРИЗОСТОМ
Епископ осечко-пољски и барањски ЛУКИЈАН
Епископ западноевропски ЛУКА
Епископ тимочки ЈУСТИН
Епископ врањски ПАХОМИЈЕ
Епископ шумадијски ЈОВАН
Епископ браничевски ИГЊАТИЈЕ
Епископ милешевски ФИЛАРЕТ
Епископ далматински ФОТИЈЕ
Епископ бихаћко-петровачки АТАНАСИЈЕ
Епископ будимљанско-никшићки ЈОАНИКИЈЕ
Епископ захумско-херцеговачки ГРИГОРИЈЕ
Епископ ваљевски МИЛУТИН
Епископ рашко-призренски ТЕОДОСИЈЕ
Епископ нишки ЈОВАН

Епископ западноамерички МАКСИМ
Епископ горњокарловачки ГЕРАСИМ
Епископ аустралијско-новозеландски ИРИНЕЈ
Епископ крушевачки ДАВИД
Епископ умировљени зворничко-тузлански ВАСИЛИЈЕ
Епископ умировљени захумско-херцеговачки АТАНАСИЈЕ

Епископ умировљени средњоевропски КОНСТАНТИН
Епископ умировљени славонски САВА
Викарни епископ јегарски ПОРФИРИЈЕ
Викарни епископ моравички АНТОНИЈЕ
Викарни епископ липљански ЈОВАН
Викарни епископ ремезијански АНДРЕЈ

ОХРИДСКА АРХИЕПИСКОПИЈА:

Архиепископ охридски и Митрополит скопски ЈОВАН
Епископ полошко-кумановски ЈОАКИМ
Епископ брегалнички МАРКО
Викарни епископ стобијски ДАВИД

ДИМИТРИЈЕ СРПСКИ ПАТРИЈАРХ

Шаље ову посланицу о светлоте празнику Васкрсења Христова свима синовима и кћерима православне цркве у нашој Краљевини: Драги моји духовни синови и кћери, благодат вам и мир од Господа нашег Исуса Христа!

Као ваш Патријарх нашао сам за потребно, да вам се и сада, на овај велики светли празник Христова Васкрсења јавим и да вам, бринући се о вашем спасењу и срећи пошаљем ову посланицу. Свима вам, великима и малим, богатима и убогим, радоснима и тужним, шаљем свој архијерејски благослов и радосни свети поздрав: Христос васкрсе!

За све вас приносим данас молитве Богу, да вам подари свако добро за ваш срећан живот на земљи и за спасење ваше хришћанске душе у вечном царству Божјем.

Да вам се и сада, као својој драгој деци духовној јавим овом посланицом нашао сам за потребно због тога, што сам сазнао да је, после тешких ратних дана, у којима смо сви много претрпели, готово у целој нашој уједињеној земљи овладао раздор и неслога, а у неким крајевима да су настала и друга тешка зла, која нам сада не долазе од бездушних непријатеља, који су нашу земљу били заробили, јер су они Божјом, помоћу од наших јунака побеђени и из земље прогнани, већ нам сада та зла долазе од нас самих. А све то бива само зато, што се Бога не сећамо и што смо напустили закон Божји, коме као добри хришћани треба да се што пре вратимо, ако смо себи добру ради.

Драги моји, много смо се заборавили на слободи, коју нам је Бог подарио и одступили смо од Спаситељеве заповести, која од нас тражи: да љубимо Бога свим срцем, свом душом и свима мислима својим, а све ближње

своје да љубимо као саме себе. У место да се по тој заповести нашег Спаситеља управљамо у нашем животу и да после свих страдања постанемо један другом права браћа и нераздвојни пријатељи како у добру, тако и на невољи, ми ето слушамо сваки дан, како и суседи и сродници постају један другом непријатељи и злотвори. У међусобној мржњи они заборављају да смо сви у Божјој руци, а своју су веру и њене законе занемарили; а чим људи отпаду од Бога и од закона своје вере, каквом се добру могу надати? Ако дакле има зала која нас тако љуто тиште, не бацајмо за то кривицу само на друге, него погледајмо и на себе, и размислимо да ли у томе нема макар колико и нашега греха? да ли ми сами љубимо своје ближње онако како желимо да они нас љубе?

Зла која нам од нас самих долазе доиста су тешка и не даду нам да живимо у миру и да будемо срећни у пуној мери, колико нам је Бог по својој милости покљонио кад је нашим јунацима подарио снагу, да наше непријатеље победе и да цео наш народ ослободе и уједине. А од куда и зашто да та зла међу нама постоје?

Зашто, моји синови духовни, да се у садашњим данима среће и слободе не сећамо тешких дана робовања и потуцања по туђему белом свету? Зашто се не сећамо оних многобројних гробова и по целом свету расејаних костију наших синова

и наше браће, која у дуготрајној борби и патњама падоше? Зашто се не сећамо многобројних наших мученика, које бездушни непријатељи страшним мукама поморише, не штедећи ни немоћне старце, ни нејаку нашу невину децу? Јесте ли видели згаришта на којима их је непријатељ огњем поморио? Јесте ли видели хумке њихових костију? Ако сте све то видели, или само о том слушали, размислите да ли већ није куцнуо час, да преко свију тих светих гробова, преко свију тих згаришта и гомила костију пружимо један другом братску руку и да један другом постанемо права браћа и пријатељи? Зашто да и сада стрепимо и то од братске руке и ненависти за свој мал, за свој живот и за своју част? Долазе људи из свих крајева наше земље и казују, а и новине пишу, како су се намножили људи варалице, грабљивци и отмичари, који по друмовима, по пољима, па и по самим домовима нападају разбојнички на људе мирне, који

се баве часним пословима од којих живе, и гдекад лишавају живота и њих и целе њихове породице, да би тако, док они још у својој крви умиру, присвојили њихову тековину знојем добијену.

Одкуда тако зли људи међу нама? одкуда људи тако пропале душе и савести да се међу нама јаве баш сада, кад нас је милост Божја тако богато срећом обдарила, како је мало који други народ обдарен? Није ли моја добра децо духовна, ваше име данас чувено по целој свету не само због вашег јунаштва у борби, него и због ваше добре душе и доброга срца? А сада ето хоће људи који су изгубили душу да вам убију то добро име, и што је још горе, да вам одузму спокојство и срећан миран домаћи живот, за којим сте у време тешких ратних дана толико чезнули.

Кад сте у туђини били, као победиоци, или као изгнани паћеници, миловали сте и туђу децу, па чак и непријатељску, и над њом сте сузе проливали, сећајући се своје

деце на дому заостале у рукама непријатеља. Ни језика им нисте разумели, али сте ипак и тој деци и другој туђој сиротињи делили од својега сиромашног војничког залогаја. Тако племените гледао сам вас и ја, ваш архипастир, и благосиљао вас; гледали су вас и многи просвећени странци и дивили су се вашој хришћанској души. А сад, вративши се дома и заставши своје драге и драге ваших палих другова, у колико их је Бог истрзао из руку opakих непријатеља, морате на своме огњишту да стрепите и за свој и за њихов живот.

Сви ви, који сте се прославили као ратни јунаци и који се у дугим борбама и патњама нисте бојали никаквих страха ни опасности, размислите, да ли већ није настало време да

овако зло стање у нашој благословеној земљи престане и да се злим људима одузме снага, да и даље проливају невину крв и да чине друга безбожна дела, којима се мирним и поштеним људима одузима спокојство и живот загорчава. Уверен сам да сви желите да у нашој земљи овлада прави мир и срећа за све нас, стога вам саветујем: да сви сложено устанете и да пронађете све оне који су ма колико посрнули и према својим ближњима се огрешили. Као добри хришћани посаветујте их пре свега да се врате на прави пут и да међу осталом браћом живе као срећни људи у миру и љубави, о своме поштеном труду и заради Богом благословеној. Они су наша браћа и њихова снага потребна је и нама и нашој отаџбини. Многи ће се од њих и вратити из заблуда у које су неразумљиво запали, и уз вашу потпору и љубав постаће поново ваши корисни суграђани и суседи. Они пак који су од Бога толико отпали, да им је срце окорело у жудњи за злим делима, нека буду приведени људској правди, кад неће да знају за Божју правду. Нама је свима потребан мир од Бога благословен, да би тако наша уједињена велика отаџбина постала земља реда и среће, не само за њену децу, него и за стране људе, који у њу долазе.

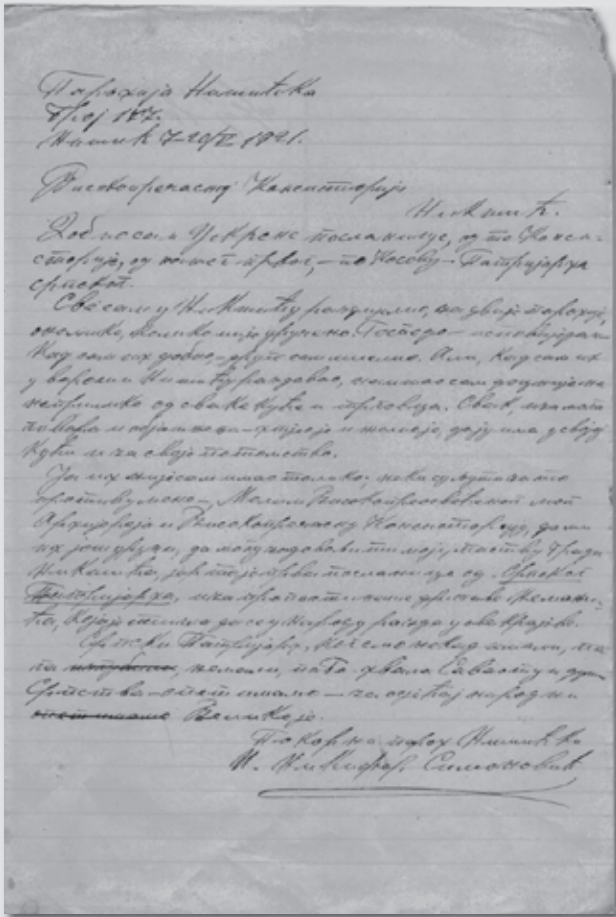
Да буде све овако како сви желимо, потребна нам је само добра воља и као што је већ речено права и чиста хришћанска љубав. И сам данашњи велики празник јесте прослављање те велике и свете љубави. Господ наш, чије Васкрсење данас славимо, ради те љубави према нама сишао је с неба међу нас грешне, и да би нас спасао од вечне смрти, претрпео је за своју божанску науку о љубави многа понижења, толика страдања и мученичку смрт. Али васкрсењем његовим вечна је смрт побеђена, а царство његове вечне љубави дато је у наслеђе свима онима који истинито у њега верују и по његовим заповестима живе. Бог је љубав, и ко у љубави пребива у у Богу пребива, и Бог у њему пребива (1 Јов. 4, 16). Љубав Божја безгранична је и стога наша црква славећи данас овај празник љубави позива нас у својим песмама, да један другом опростимо сва сагрешења, да назовемо браћом и непријатеље своје, да се сви братски загрлимо и да тако загрљени славимо Христово Васкрсење. И за нашу срећу на земљи и за наше спасење у вечном животу од нас се тражи да свагда имамо на уму, да смо синови Христовога царства љубави и да смо дужни да живимо као прави хришћани. Као такви хришћани са радосћу дочекиваћемо сваке године овај велики празник нашег спасења и у правој братској љубави један другог поздрављати поздравом: Христос васкрсе!

А овако како вам рекох да треба да се између себе љубимо ми, који данас празнујемо светли празник Васкрсења Христова, саветујем вам да исто тако љубите и осталу нашу браћу, која нису наше, него друге вере, али која су се заједно с нама борила против непријатеља којима смо робовали и крв проливала, да би нам заједничка домовина била слободна и срећна.

Загрлимо, дакле и ту нашу браћу данас на овај велики празник љубави, како би на темељу ове љубави наша заједничка држава бивала из дана у дан све сталнија и све краснија пред очима осталог света, и нарочито пред очима наших великих пријатеља, који нас помогоше да дођемо до својега јединства и слободе.

Чувајмо драги моји синови као највеће своје благо и светињу својега хришћанског имена и племенитост наше српске душе. Нека вас ђудљиви људи не заведу никаквим злим примером, нити примајте ма чије зле науке. Поштујте своју веру и њене светиње, молите Богу да вам он Свемогући буде на помоћи у свима часовима вашег живота. Са правим српским поносом и са пуном преданошћу својој вери прослављајте своје крсно име, вашу домаћу славу. Будите један другом права браћа, јер сте свакад један другом потребни и не можете један без другог живети. Нека никакав заједнички посао не изазива међу вама распру. Кад се од вас затражи да као слободни грађани кажете своју реч о тим пословима, реците је слободно, пошто зрело и по својој савести расудите шта ће за све нас бити најбоље, али другу своју браћу, која друкчије о томе мисле, немојте због тога мрзети, ни о њима ружну реч рећи, јер је то велики грех пред Богом.

Још ћу вам се драги моји с болом у души потужити како једна зла и несрећна навика све више узима маха у нашем народу, и како му треба да се што пре од ње отреса, ако је рад да у истини буде срећан народ. Навика је та провођење времена у беспослици, нарочито по крчмама и по другим местима рђава гласа, која добрим домаћинима никако не приличе. Беспослица уопште, и особито на таквим местима, легло је свакоме злу. Она чини да се не само ништа не привређује за свој дом, него да се троши и оно што је раније с муком течено. Ви сви знате да су и најбољи и најчувенији домови пропали, кад је њиховим домаћинима ушло у обичај да свакога дана проводе време у крчмама. У беспослици и на таквим састанцима и најбољи људи одају се пићу, коцкању, смишљању злих дела, оговарању, а врло често и крвавој завади. Ту и најбољи људи примају зле и нечасне навике и уче се један од другог срамним досеткама и безбожним псовкама, које после односе и у своје домове, трују њима целе своје породице и убијају анђелску душу своје невине деце. Може ли, драги моји, бити већег безумља него ли што је псовање Бога, Створитеља нашег, псовање светиња наше

Парохија Никшићка
Број 177.
Никшић 720/V 1991.

Високопречасној Консисторији
Никшић

Добио сам Ускрсне посланице, од те Консисторије, од нашег првог, по Косову – Патријарха српског.

Све сам у Никшићу раздијелио, на двије парохије, онолико, колико ми је уручено. Господо – исповиједам – у вароши Никшићу раздавао, наишао сам доцније на неприлике од сваке куће и трговца. Свак, иза мога говора и објашњења – хтјео је и желио је, да ју има у својој кући и за своје потомство.

Ја их нијесам имао толико; неки су љути зато противу мене -, Молим Високопреосвећеног мог Архијереја и Високопречасну Консисторију, да ми их још уручи, да могу задовољити моју паству града Никшића, јер то је прва посланица од **Српског Патријарха**, иза пропасти наше државе Немањића, која је стигла да се у народу разда у ове крајеве.

Српски Патријарх, ког смо некад имали, па га немали, па Га – хвала Саваоту и души српства – опет имамо – за осјећај народни велико је.

Покорни парох Никшићки
М. Нићифор Симоновић

вере, наше славе и закона, наших сродника и свега што нам је на овоме свету најдраже? Како је у томе страшно безумље и какав страшан грех! Наши претци, који су гинули чувајући те светиње и част својега дома, запрепастили би се кад би могли данас чути своје потомке са каквим лакоумљем омаловажавају све што је за њих било свето.

Ми смо сви људи слабомоћни и телом и душом, и као што за тело наше пријања свака болештина, ако се не чувамо и на своје здравље не пазимо, исто тако и за душу нашу лепи се свако зло, свака зла наука, ако не будемо довољно обазриви и ако немаднемо јаке воље, да се одупремо нечистим појудама овога света. А свакоме злу и за тело и за душу можемо се много лакше одупрети ако само ни за један тренутак не сметнемо с ума да смо хришћани и да нам се вером у Христа јавила Божја благодат, која спасава све људе, учећи нас да поштено и праведно поживимо на овом свету (Титу, 2, 11. 12.).

Кад вам, драга моја децо духовна, ваши свештеници прочитају ову моју посланицу, имајте на уму, да ме је велика љубав према вама и према заједничкој срећи свију нас руководила, да је пишем и да вам је за овај велики празник љубави пошаљем. Послушајте све што вам у њој рекох и управљајте се по саветима које у њој исписах, па ћете и сами осетити колико је за човека благо бити добар хришћанин. Савети, које вам овде исказах нису савети обичног људског ума, већ савети самога Бога живог, које нам је Син његов, наш Спаситељ, донео и у своме светом слову, светом Јеванђељу исказао. Он је за своју реч, у Јеванђељу преданом нам пострадао и умро, али је као Бог силан васкрсао, а са њим је васкрсла и његова наука и сили њене свете истине није се могла одупрети никаква људска мудрост. Његова је наука донела вишу божанску мудрост, која је овладава целим светом и препородила га за нов срећан живот на земљи, и уједно широм му отворила врата царства небесног.

Верујмо тврдо у ту свету науку, одрецимо се свакога зла и будимо на свакоме месту и у сваком послу прави хришћани, да нам тако и овај празник хришћанске славе и победе буде свагда драг, и да славећи га заједнички и грлећи један другог братски делимо радости његове прославе, поздрављајући један другог свечаним поздравом:

Христос васкрсе!

На Васкрс, 18. априла 1921. год.

ВАСКРС ЈЕ ПОЧЕТАК НАШЕГ СПАСЕЊА

У сусрет радости празника Васкрсења Господњег, спремамо се да доживимо и спасоносна Страдања Његова. Дуге службе које често не разумемо, трудимо се да преживимо стоички.

Службе су лепе, често и певање, ту је и Света Тајна Јелеосвећења, која ће нам помоћи за „здравље“. Неко од нас ће да се спрема за исповест, неко ће строго да пости, неко да састрадава са патњама Господа нашег, слушајући Јеванђеља Страдања. Неко ће да фарба јаја и спрема се за славље. И то понављамо сваке године. Радоваћемо се и што се тај строги пост завршава. Одрадићемо оно што је одређено, а кад то прође, наставићемо да уживамо у „свакодневном“ животу. Тако размишљамо сви на жалост, и монаси и мирјани.

Али како ћемо себи објаснити зашто баш све то тако радимо, и због чега? Да би добили награду – васкршњу трпезу, која је утеха за сав наш „труд“. О нашем односу према службама, посту, празницима и уопште према хришћанском животу и подвигу говоре и изрази које савремени човек употребљава. Сад ћемо нешто да „одрадимо“, да то „испоштујемо“. Е па кад се то заврши онда ћемо да престанемо да поштујемо. Ми ћемо Господу да дамо што је прописала Црква, а Он ће нама да да здравље, срећу,

напредак породице. Као да је Господу потребна та наша „трампа“, ми Њему ово, а Он нама Спасење.

Сем што је Господ реално страдао као човек и васкрсао као Бог, Он и нама сваке године нуди да заједно са Њим

Као што је страдање и Васкрсење Господње, почетак нашег спасења, нашег узрастања у Христу и сједињења с Њим, тако и Васкршње празнике треба да доживимо као нови почетак или наставак пењања уз лествицу врлина као код Св. Јована Лествичника. Напредовање у божанској љубави, пењање у висине небеске у сусрет Женику Христу, да би са Њим обитавали и у Вечности.

умиремо и васкрсавамо, у данима Великог Поста. Да у нама умире стари човек а да васкрсава нови ослобођен бремена греха. Али зашто не чешће или стално, сваки дан?

Свети Григорије Палама пише да нас Господ чека да се покајемо, поправимо, снисходи нам, док год смо живи овде на земљи, очекује наше покајање. Господ прима сваки наш труд, јер нас воли љубављу безграничном. Зато нас и чека да сами пођемо Њему у сусрет, да обновимо и препородимо наш живот. (У посланици „веома смерној монахињи Ксенији О плодовима умног тиховања“).

У чему се састоји наша обнова живота у Христу? У сталном нашем васкрсавању и рађању за живот вечни. Господ у Јеванђељу (Лк. 9, 60-61) назива мртвацима оне који су живи а ипак далеко од истинског живота јер су духовно

мртви, тако и ми свако одвајање душе од Бога, извора живота, треба да доживимо као истинску смрт. Наша смрт може бити двострука, смрт душе и смрт тела. Узрок те смрти је преступање заповести и она може бити смрт у овом животу и смрт у бесконачном мучењу. У овом животу, ми умиремо, одвајајући се од божанске благодати. Зато живот у Христу и јесте бежање од свега што нас одваја од Бога, кроз поштовање Његових заповести. Васкрсавајући нашу душу, Господ тако васкрсава и тело, спасава га од вечне смрти и мучења и даје нам истинску нетрулежност. Да би избегли смрт душе и тела траба да одбацимо све што нам смета у идењу за Христом. То је бреме наших грехова, али и све непотребно материјално богатство, разна врста уживања, слава, везивање за све сујетно и пролазно. Да променимо однос према нашим ближњима, начин размишљања. Да одбацимо суровост, егоизам, самодовољност, самољубље. Да не обожавамо своју сопствену „исправност“, своја правила, која држимо. Чак да се не гордимо ни сопственим одласцима у Цркву, молитвеним правилом, познавањем великих духовника, бројем година у проведених у Цркви... И извршавање самих заповести

Божјих, обављање правила, испуњавање послушања могу бити механика и „одрађивање наших обавеза“. Све је то ништа пред Господом, ако му не принесемо истинско покајање и смирење. Спознају сопствених грехова.

Али какве то има везе са Љубављу Божијом и нашим личним односом са вољеним Христом? Опроштај грехова добијамо само ако желимо да се истински сјединимо са Њим. Зато су и дани Великог Поста почетак враћања Господу, а не крај нашег труда. Они су смерница како треба стално да живимо са Христом и кад није пост и кад нису дуге службе. Празник Васкрса зато није крај „наших мука“, а смењивање дана године Господње стални ход по кругу календара, од празника до празника, где се смењују одмор и послови, празници и радни дани.

Као што је страдање и Васкрсење Господње, почетак нашег спасења, нашег узрастања у Христу и сједињења с Њим, тако и Васкршње празнике треба да доживимо као нови почетак или наставак пењања уз лествицу врлина као код Св. Јована Лествичника. Напредовање у божанској љубави, пењање у висине небеске у сусрет Женику Христу, да би са Њим обитавали и у Вечности.

О ЛЬЕПОТИ СТВОРЕНОГ СВИЈЕТА

Један професор на Богословском факултету у Фочи испричао нам је кратку, необичну причу. Боравећи у Хиландару имао је прилику да више пута разговара са познатим старцем Агатоном, колико се сјећам да му је то било име. Једном приликом професор га је упитао шта је то што би издвојио у свом животу, шта је на њега оставило најјачи утисак. Старац је одговорио: „Во“. „Зашто во?“, зачуђено запита професор. „Његове очи“, одговори старац.

Још у дјетињству, на селу, слушао сам приче старијих о томе како се свијет почео мијењати, па ни дрво није као што је било, ни камен, као што је некада био, а народ је невесео. Све је почело слабити, губити постојаност. Те приче старијих изгледале су ми доста убједљиво и примао сам их са благом тугом. Овај доживљај меланхолије материјалног свијета простодушних сељака, могао би се донекле упоредити са дубоким сазнањем Апостола Павла исказаним у

Посланици Римљанима да сва твар тугује и уздише до сада, чекајући да се јаве синови Божији (8, 19). И савршена социолошка истраживања биљеже да већ код тинејџера постоји забринутост не само за економске прилике него је и велики постотак оних за-

бринутих и због загађености и одумирања биљних и животињских врста. Наиме, прагматизам, тежња за владањем, нагли развитак индустрије и технике на Западу поставили су у 19. вијеку један другачији однос човјека и створеног свијета. Немилосрдно искоришћавање природних ресурса, тзв. кроћење

природе постали су примарни. Као рефлексивна тог односа човјека и природе појављује се мисао њемачког философа и социолога Макса Вебера (19. вијек) о животу у „рашчараном свијету“. Створени свијет за човјека губи своју тајну, своју љепоту. Тако и књижевник Умберто Еко носталгично пише о симболици створеног свијета средњовјековног доба. Он наводи примјер пеликана који, када нема хране за своје птиће, кљуном откида месо свог тијела и на тај начин их храни. Пеликан би у овом случају био симбол Христа Који Својим Тијелом храни вјерне људе у Цркви. Опет, на другој страни у Русији, у том истом 19. вијеку, Достојевски изриче дубоку мисао пуну наде: „Љепота ће спасити свијет“. На коју је љепоту мис-

лио Достојевски и како је открити? Ако бисмо отворили прву страницу Библије, прочитали бисмо да је Бог за шест дана створио свијет и да је све створено за Бога добро, лијепо. У то да је свијет лијеп говори нам и етимологија ријечи космос, што

**По Максиму Исповједнику
све створено пројављује
неку мисао Божију, свака
твар у свијету представља
једно богојављење. Али ипак,
највеће богојављење може
да представља човјек који
је, по Библији створен по
слици и прилици Божијој,
као икона Божија. Црквени
Оци сматрају да је човјек
најсрдачнији Богу по души,
по разуму и слободној вољи.
Пошто је Бог узео тијело, ова-
плотио се, онда је комплетан
човјек као јединство душе и
тијела слика Божија**

на грчком значи украс. И први хришћански мислиоци имали су представу Бога као великог умјетника, који ствара свијет по унапријед утврђеном плану. Апологета Атинагора Атински (2. вијек) диви се „доброти, свепрожимајућој хармонији, величанствености, боји, лику (облику) и складности свијета“¹. За псеудо-Дионисија (6. вијек) доброта и љепота су најважније карактеристике Првоузрока Бога. Због своје доброте и љепоте све тежи Њему, сва дјела, помисли и жеље. Бог је за Дионисија и Свјетлост која се излива на постојећи свијет: „Пресуштаствено лијепо назива се Њепотом зато што оно предаје свему постојећем његову личну љепоту, која је код сваког различита, и оно представља узрок усклађености и сјаја у свему постојећем, попут свјетлости излива у све предмете своје дубоке зраке који стварају љепоту и као да призива себи све постојеће због чега се и зове Њепота, и све у свему сабира у Себе“.² Отуда можемо и схватити јеванђелску мисао када Христос каже Себе: „Ја сам свјетлост свијета“.

По Максиму Исповједнику све створено пројављује неку мисао Божију, свака твар у свијету представља једно богојављење. Али ипак, највеће богојављење може да представља човјек који је, по Библији створен по слици и прилици Божијој, као икона Божија. Црквени Оци сматрају да је човјек најсрдачнији Богу по души, по разуму и слободној вољи. Пошто је Бог узео тијело, оваплотио се, онда је комплетан човјек као јединство душе и тијела слика Божија. Духоносни Оци се диве сврсисходности и устројству тијела. Лактанције се, на примјер, нарочито диве људским рукама: „Број прстију је заиста савршен и потпун, поредак и устројство им је савршено, систем чланака је таласаст, а облик ноктију који чине завршетак прстију и који учвршћују мекану структуру је округао – све ово представља величанствену љепоту“.³ Чак и такав аскета као што је био Макарије Египатски у 4. вијеку посматра тијело као хаљину душе, украс душе. Оно што треба презирати јесу неприродне тјелесне жудње и страсти. Јован Лествичник сматра да је тијело најљепше када рефлектује благодат у души. Преко благодати тијело се преображава

1 Виктор В. Бичков, „Кратка историја византијске естетике“, Службени гласник, Београд, 2012, 18.

2 Исто, 57.

3 Исто, 21.

и пројављује славу Божију. Дакле, истинска љепота долази изнутра, а не споља преко козметике и украса који спољашњим сјајем, некада могу да прикривају унутрашњу ружноћу.

Можемо се сада запитати у којој мјери ми примјеђујемо истинску љепоту створеног свијета и човјека. Често се данас дешава да ако нека група људи, неко друштво жели уживати у природи одмах се подразумејева да треба понијети роштиљ и пуно пића. Хедонизам представља погрешан пут успостављања односа са спољашњим свијетом. Гдје је коријен хедонизма. По Атанасију Александријском и осталим црквеним оцима човјек је створен по подобију Божјем као созерцатељ. Први Адам је живио радосним животом „наслађујући се созерцањем Творца и обнављајући се кроз љубав према Њему“.⁴ Насљеђујући гријех Адамов, погрешну склоност људске природе, људи су почели да се баве чулним задовољствима и заборавили су на истинску духовну

радост близине Божије. Због тога је потребно ограничавати себе, постити, тежити задобијању врлина учествовати у Светим Тајнама Цркве да би Бог просвијетлио духовни вид, просвијетлио срце, онда би видјели свијет онаквим каквим јесте: „Молим вас, загледајте само у мајушни цвјетић љубичице или сићушно окце ластавице. Зар по своме саставу нису нешто фантастичније од свега што људи могу замислити. И најфантастичнији роман Жила Верна није ни приближно тако фантастичан као један мајушни цвјет, а камоли као овај свијет...“⁵ читав свијет за Св. Јустина Новог представља богојављење и радост. Ако је свијет богојављење онда човјек има призивање да служи, да буде свештеник, не у смислу црквене јерархије, него да пројављује атмосферу Божијег присуства било гдје да се налази, да пројављује духовну љепоту преко мисли, осјећања, ријечи и дјела.

4 Исто, 53.

5 Јустин Поповић, „Светосавље као философија живота“, Ваљево, 1993, 13.

НИХИЛИЗАМ И МОДЕРНА УМЕТНОСТ¹

Предмет нашег вечерашњег разговора није никакав специфичан проблем историје уметности, никаква посебна ускостручна естетичка тема (за коју би били надлежни и коју би, евентуално, лако могли расправити само стручњаци за ту врсту посла), већ превасходно филозофско питање о смислу и карактеру нашег данашњег начина постојања. То треба одмах гласно рећи како би се предупредили могућни неспоразуми. Не може се на примерен начин ни прићи задатку који је пред нама, а камоли допринети нешто његовом разјашњењу, ако се изгуби из вида ово његово шире залеђе. И то без обзира на то што је модерна уметност, очигледно, више израз него замајац епохалног преокрета који је управо у току, што је тако крхка и бледа у поређењу с водећим силама данашњег света, а то су наука, техника и индустрија, с једне стране, односно политика и идеологија, с друге. Јер, управо то што уметност данас није више моћна културна снага, већ се налази на периферији данашњег света, што уметност данас није више наша најпреча потреба, већ мање или више споредан привесак наше свакидашњице, нагони на размишљање. У тој њеној изопштености, у том њеном маргиналном положају, у том обезвређењу њених напора и настојања крије се претешко питање о духовноповесним претпоставкама наше савремености. Да ли је то пука случајност што је уметност данас толико потиснута у страну или у томе треба видети неки дубљи знак, неку вишу нужност?

***

Модерна уметност је нешто сасвим особено, сасвим изузетно, битно се разликује од читаве досадашње уметности. Да бисмо разумели ту уметност, да бисмо открили оно најособеније у њој, потребно нам је неко руководно начело које је колико-толико проверено на

другим подручјима културе, треба нам нека перспектива која указује на правац тумачења и која у исти мах може да издржи пробу у оквиру самог тог тумачења. Та је перспектива именована, већ у наслову којим је овај разговор најављен – а то је нихилизам.

***

У вртлогу нихилистичког кретања пропада читава традиционална култура захваљујући којој је човек живео у уверењу да постоји неко надземаљско и наднебеско царство смисла, да постоји један уређени, смисаони поредак, да постоји један трансцендентни свет, свет идеалних ликова или вечних суштина на коме се, у крајњој линији, држи и оснива овоземаљски свет несавршених, променљивих и пролазних ствари и појава. Без обзира на то шта је све сналазило људе током двехиљадугодишње историје у којој је владала метафизика, колико су дивљаштво и безумље замрачивали њихов видокруг и тровали њихове међусобне односе, ипак, знало се добро да људски живот има смисла и да га је вредно живети. Данас више не постоји то идеално царство смисла, нема више звезданог неба над нама, утрнула је светлост идеје под којом је досад живео људски род. Нихилизам обелодањује тај радикални прекид с прошлошћу.

***

Ако модерној уметности приђемо из назначене перспективе – која, очигледно, нема никакве везе с песимизмом, јер не потхрањује суморна расположења, већ само изоштрава поглед за реалности данашњег света – приметићемо одмах да је то крајње селективно начело. Тако се знатно добија у одређености, али у исти мах веома много губи у обухватности. Из те се перспективе, наима, може разумети само мали део данашње умет-

¹ Текст је први пут објављен у часопису Књижевност 11/1984, стр. 1839-1846, 1849-1855. Фрагменти су преузети из: Михаило Ђурић, Изазов нихилизма/Искусство разлике, НИУ Службени лист СРЈ, Терсит, Београд 1997, стр. 167-189.

ничке производње, мада свакако њен најзначајнији и најзанимљивији део. Испоставља се да је модерна уметност најнепосредније повезана с епохалним удесом Запада...

* * *

Постојеће шаренило уметничких праваца и стилова више је знак слабости него истинске снаге. Многи веома хваљени и цењени покушаји у свету данашње уметности представљају чист анахронизам, морају се схватити само као остатак прошлости.

* * *

Исто важи и за модерну литературу. Већ при читању Прустовог (Proust) романа искрсавају велике тешкоће. А ако је неко имао прилике да упозна Џојса (Joyce), и ако је још успео да се од Улиса пробије до Финегановог бдења, морао се ужаснути над тим понором. Може ли се уопште прозрети смисао тих дела? Запрепашћење достиже врхунац при гледању Бекетових (Beckett) позоришних комада Чекање Годоа и Крај партије. Питамо се да ли је писац тих дела уопште настојао да изрази нешто смисаоно? Какве везе имају та дела са делима старих мајстора?

* * *

С друге стране, веома је тешко оценити како и на који начин модерна уметност стварно учествује у нихилистичком кретању данашњице? Да ли она само приказује или у исти мах и поспешује то кретање? Или можда преокреће његов правац на супротну страну и одводи некуд изван њега? То је тешко оценити пре свега зато што ни сама нихилистичка перспектива није довољно јасна и разумљива. Не само што су непрозирни узроци пропасти метафизике, него су и њене последице несагледиве.

* * *

У ствари, дела модерне уметности уздрмавају читав категоријални апарат филозофске естетике, поткопавају темељ свеколиког нашег досадашњег разумевања уметности. Својом одбојношћу и саблажњивошћу она доводе у питање сам наслеђени појам уметности. Показује се да су схеме и образци помоћу којих је филозофска естетика досад настојала да схвати и објасни уметност неподесни и неприкладни, те да се тај појам мора из основа изменити или бар знатно проширити и допунити.

Овде треба најпре подсетити на то шта се некад подразумевало под уметношћу, и то не само с обзиром на то како је филозофска традиција схватала уметност, него и имајући на уму како је сама стара уметност гледала на себе, како су њени најистакнутији представници разумевали свој позив. Испоставља се да је стара уметност била потпуно посвећена истини, да се постојано заносила крупним стварима, да се свесно поводила за великим идејама и идеалима. Та уметност је у највећој могућој мери служила, да не кажем робовала религији, филозофији и моралу. Била је безрезервно окренута према оностраности, према царству духовних вредности, према умним сврхама и циљевима. Видела је свој задатак у томе да најприкладнијим средствима која јој стоје на располагању, помоћу чулних слика и симбола, прикаже и отелотвори апсолутну истину, дакле оно што је посредством религијске представе и филозофског појма на ауторитативан начин одавно већ објављено човеку. А то значи да је стара уметност претпостављала да постоји неки божански план људске судбине, да светом влада божански ум, да тај ум прожима свеколико збивање, од најмањег до највећег његовог средишта, полазила је од уверења да постоји смисаони поредак у свету, да у том свету свака ствар, свака биљка и животиња, па и сваки појединачни човек имају своје одређено место, свој одређен задатак. Тиме што је одговара-

ла захтевима и испуњавала очекивања који су некад важили као по себи разумљиви, та уметност је и сама била нешто по себи разумљиво. У њеним је делима човек налазио истинско умирење и окрепљење, та су га дела учвршћивала у уверењу да његов живот има смисла и да га је вредно живети, да мука и патња не обесмишљавају његово залагање, већ да су, штавише, потпуно оправдани као нужни саставни делови свеопштег умног реда и склада.

* * *

Модерна уметност се више не труди ни око „истине овога света“, а не само што је престала да се интересује за „онострану свет истине“ (да се послушим познатим Марксовим речима).

* * *

Кад се једном раскрсти с вером у апсолутну истину, онда нема више ни делимичне, коначне истине за којом би вредело тежити.

* * *

Ако нема никаквог објективног поретка који оправдава и појашњава све ствари и појаве у свету, већ је све срушено и обезвређено, како се, онда, свет уопште може приказивати као нека складна, смисаоно уређена целина?

* * *

Има данас много тога што још више збуњује и одбија. Шта значи то кад у сликарском салону, где очекујемо да видимо слике, сретнемо обичне ствари из свакидашњег живота које су, сасвим независно од употребе коју нормално имају, напросто приказане као уметнички предмети (на пример ашов за одгртање снега или точак бицикла привезан за клупицу)? Зар је већ голо присуство ствари лишених сваког значења уметничко дело? Ситуација није битно друкчија ни у модерној литератури. Џојсово експериментисање с језиком задаје велику бригу. Његова радикалност нимало не заостаје за Шенберговом радикалношћу. Џојс не настоји само да разбије структуру традиционалног романа. Тако је поступио у Улису. Али у Финегановом бдењу он иде знатно даље, настоји да разбије структуру самог језика. Код њега се, дакле, мења читав наслеђени језички материјал, то јест синтактичка и семантичка грађа књижевног уметничког дела као таквог. Куда то води? Не угрожава ли се тако сама могућност смисаоног општења међу људима?

* * *

Као што нам једино тако може поћи за руком да боље разумемо данашњу светскоисторијску ситуацију, то

јест да схватимо пружа ли се данашњем човеку икаква шанса, има ли данашњи човек икаквих изгледа да стварно изађе на крај с оним ништа које одасвуд претећи извире, да стварно превазиђе нихилистичку катастрофу. И то не враћањем оном старом, срушеном и обезвређеном, не настојањем да по сваку цену обнови и учврсти оно уздрмано царство свеукупног смисла под којим смо досад живели, него свесним опредељењем за нешто сасвим друкчије од досадашњег, нешто у сваком погледу ново, што најпре одговара захтевима времена. Јер, нихилистичко кретање не угрожава само духовни видокруг, већ раздире и сам егзистенцијално-онтолошки темељ друштва. То кретање прати и претиче, изражава и објашњава ону моћну захукталост модерног начина производа живота који се оснива на јединству науке, технике и индустрије и у коме се, заправо, драстично раствара супстанцијалност супстанције, до краја објелодањује недовољност и неприкладност средишњег појма метафизичке традиције који је пресудно одређивао читав наш досадашњи однос према свету, читав наш досадашњи начин постојања у свету.

* * *

Међутим, упркос могућности која ту постоји – довољно је само подсетити на то да је Ниче у својим позним забелешкама не само одважно уопштио свеколико досадашње искуство нихилизма, него је чак и поистовеистио нихилизам с вечним враћањем истог – треба рећи да је културноисторијски појам нихилизма једино меродаван за наше разматрање, будући да је модерна уметност доиста нешто сасвим особено. Колико год било тачно да је инкубација свега тога трајала доста дуго – сасвим је извесно да се први симптоми нихилизма могу наћи у далекој прошлости – то што се десило средином прошлог века, и што је Ниче драстично обелоданио кад је рекао да „пустиња расте“, то јест да је Запад изгубио веру у виши смисао живота, то је, доиста, јединствен, непоновљив, једнократан историјски догађај. То судбоносно збивање, то испражњење надземаљског или наднебеског царства смисла, које је већ далеко одмакло, нераскидиво је повезано с револуционарним преображајем човековог односа према природи, до чега је тако рећи истовремено дошло, с кореним изменом свеколике човекове производне делатности, с повезивањем науке, технике и индустрије у јединствен циновски апарат, у кибернетички систем помоћу којег ће човек, како изгледа, најзад успети да оствари Декартов програм нововековне филозофије и науке и постати апсолутни „господар и сопственик природе“. Јер, ни кибернетика, то модерно чудо света, не оставља ништа нетакнутим, већ такође из основа поткопава читав наш досадашњи начин мишљења, читаво наше разумевање света као складне, сређене целине у којој свака ствар има неко унутрашње биће, неку своју суштину, неки свој telos, неку своју сврху и циљ. Али, нема никакве

сумње да су модерна техника и европски нихилизам (из чије перспективе покушавамо да приђемо модерној уметности) доиста нешто јединствено. Мада начелно нема разлога да се искључи могућност проширења појма нихилизам и на друга историјска раздобља, на разне кризе, падове и колебања током вишехиљадугодишње историје човечанства, ипак је овде од највеће важности одржати његово строго епохално одређење. А сада сасвим кратка напомена о нихилизму и песимизму. У питању су, ипак, различите ствари. Нихилизам означава пропаст трансцендентног света, слом највиших духовних вредности, обезвређење оноземаљских узора и образаца према којима се управља и на којима се оснива човеков овоземаљски живот. Тај догађај дубоко погађа човека, радикално мења његову ситуацију. Јер у оквиру метафизичког поимања света, овоземаљско је потпуно зависило од оноземаљског, све пролазно, временско и пропадљиво утемељено је у вечном, непроменљивом и непропадљивом. Ако оноземаљско пропадне, онда човек запада у велику невољу, јер он на овом свету, бар према досадашњем историјском искуству, не може да живи без ослоњања у трансцендентном свету. Међутим, песимизам је само могућна консеквенција нихилизма. Из чињенице да је срушено царство духовних вредности, изведен је закључак да људски живот нема смисла.

* * *

Тај поглед нагоре, према небеским просторима, према светлости идеје, био је одувек услов и залога његовог (човјековог – Д. Ђ.) мира и спокојства.

* * *

Наравно, нихилистичка катастрофа може подстаћи човека да крене новим путем само ако он буде кадар да из тог догађаја извуче одговарајуће искуство. Најважније је, наиме, да човек схвати да ништа не помаже ако он сада, уместо Бога који је срушен, почне да узноси себе или почне да се заклиње у државу, друштво, партију или било шта друго. Јер, тако може само да се још дубље заглиби у незнању из којег би хтео да се отргне. То искуство је уопште највећа ствар у животу. И у најједноставнијим животним ситуацијама, мање је важно шта нас је снашло, шта смо претрпели. Једино је важно колико смо били кадри да из тога што нас је снашло извучемо најбољу поуку, да стварно унапредимо властито биће.

* * *

Уопште узев, занимљиво је да је модерна уметност изразито рефлексивна, да се веома много труди око тога да саму себе објасни. То поготово важи за сликарство, а донекле и за музику, изузетак чини једино литература. Ваљда због тога што су дела модерне уметности толико проблематична и саблажњива, па сами њихови ствараоци осећају потребу да их некако протумаче.

* * *

У вези с раније изнетим тезама о нихилизму, треба рећи само још нешто. Тешкоће с којима се сусрећемо при сваком покушају да тај феномен одредимо, нису ни случајне ни безначајне. Оне првенствено долазе отуд што је оно ништа које одређује суштину нихилизма сасвим тамно и загонетно, па измиче нашем разумевању. О њега се спотичемо на сваком кораку, оно нас тишти и мучи, оно је израз наше најдубље логичке неприлике. Додуше, ништа је у исти мах и непрекидан подстицај мишљењу, то је веома привлачна спекулативна замисао.

* * *

Аристотел је сасвим јасно показао да ништа не истрајава у празном порицању, већ је, напротив, окренуто према бићу, па може прећи у њега, може добити нешто од њега, јер оно, заправо, и није ништа друго него жеђ за бићем. Дакле, биће је потенцијално у њему, оно може да прерасте у биће. Баш као што и биће може да пропадне, да нестане, да се претвори у ништа.

* * *

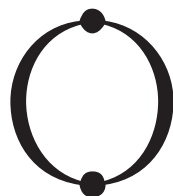
Наравно, све што је овде речено треба схватити само као нешто између заграда. То је само успутно подсећање на то да је феномен нихилизма (из чије перспективе покушавамо да разумемо модерну уметност) велики изазов за мишљење, да је у питању догађај коме можда мисаоно још нисмо дорасли.

*Изводе одабрао и приредио
Дамјан Булафић*

МОРАЛНИ ПОГЛЕДИ Л. Н. ТОЛСТОЈА (1)

‘Таштина, таштина, свуда таштина,
чак и на прагу гроба. То је болест
својствена нашем вијеку’

Толстој

но због чега ми данас волимо Толстоја, због чега га осјећамо блиским, то су његове мисли поникле из чежње за љепотом које у животу мало има. Достојевски је рекао: «Љепота ће спасити свијет». А то и није ништа друго до човјекова тежња за идеалом, за транспоновање у реалност оног најхуманијег, најправеднијег садржаја човјековог духа љепоте која блажи нашу опустјелу душу узапћену предрасудама и материјализмом. Човјеку нашег вијека категорички се намеће потреба да Толстојеву етику изучава и усвоји. Ниједно покољење колико наше, није се у етичким погледима оволико размимоилазило и у таштини живјело. Зато нико колико ми није осјећао потребу да нас духовно сједини. Толстој нас окупља, сједињује нас сновима о братству и миру међу људима, оптужбама против лажне цивилизације, реализмом којим открива варварство нашег «хуманог» вијека, смјелосошћу и умјетношћу своје универзалне душе уздигнуте изнад партијских и класних страсти. Сједињује нас разумом који обара научни догматизам који се у име слободе духа брани методама инквизиције, окупља искреном вјером у љубав и указаним путем који из варварства води моралном ускрснућу, окупља истинитом науком која у нама буди духовну снагу, улива вјеру и наду у побједу добра. Толстој – морални учитељ, то значи човјек који ће моралну биједу у којој тавори «наш вијек» гледати са истим невјеровањем да је могао некада бити такав човјек прошлости, коликим фантомом сматрамо Толстојевог правог сједбеника, човјека будућности! Морални учитељи баве се питањем како да упознају човјека, његов сложени духовни живот, колико и ети-

ком, јер није могуће учити људе, ако их не познајемо. Толстој сазнању човјека приступа анализом двије природе у њему: духовне и анималне, које су станиште два принципа: љубави и егоизма, то јест добра и зла. То је основа са које сваки од нас полази да ствара себи срећу, тај вјечно неријешени проблем, на начин којом природом живимо: духовном или животињском. Срећа, то је за нас највиши циљ, а како да се до ње дође главно је питање. Она је увијек била покретач напора које је човјек чинио на свим пољима рада. За срећу, по Толстоју, свако стање у коме смо је неподесно, те смо и незадовољни њиме, а у животу нема стања у коме смо потпуно срећни, нити има таквих прилика у којима смо сасвим несрећни. Па ипак, људска историја је проведена у тражењу среће.

Толстој на питање како да будемо срећни, даје одговор анализом живота, духовног и анималног у човјеку, анализом резултата до којих људи долазе у остваривању среће радом на једном од та два пута. Тим одговором се наш вијек може излијечити од сујете. У томе и јесте снага Толстојевог реализма којим нас окупља и сједињује.

Он сазнаје да у сваком од нас живе два човјека: «духовни који за себе тражи само онакву срећу која би била срећа и за друге, и човјек животиња који тражи срећу само за себе, и који је спреман да за ту срећу жртвује срећу цијелог свијета» («Васкресење»). Тиме као кључем отвара сва врата нашег сложеног живота брижљиво сакривеног завјесама и украшеног фасадама. Открио нам је стваран, неуљепшан живот, освијетлио нас да се видимо онаквим какви смо.

Његова морална филозофија није у утопистички формулисаним правилима, несхватљивим и слабо везаним са животом, већ анализа живота, сам живот, његова права суштина, како је изражена у паралелним манифестацијама људске и животињске човјекове природе. Код свих људи, од дјетињства до пуне зрелости, и све до гроба, у «простом» сељаку блиском природи и у «ученом» развраћеном племићу, од најниже па све до највише љествице у друштвеној хијерархији, у Толстојево доба све до цара и његових крупних лакеја «народних слугу»: кнезова, министара, сенатора, митрополита и спахија, код свих људи живе и боре се човјек и животиња. Животињски нагон у нама развија «егоистичко лудило» којим се ослобађамо свих моралних препрека да би могли

вољети само своја уживања, несавјесно стварати средства која нам омогућавају да уживамо и да се најбездушније обрачунамо са свима који нам при томе сметају. Синоними таквог живота су: пожуда, разврат, лицемјерство, сила изражена у богатству и власти над људима, а морал сведен на прагматичко правило: Све је дозвољено, ако је корисно !

Људске тежње духовног човјека су израз савјести која је основа етике и тражи самопријегор за сваки добар подухват који свакоме доноси само добро. Њима се схвата и оцењује свирепост живота уређеног животињским нагонима, развија вјера у себе за највећу насладу у животу: жртвовати се моралним принципима за добро и срећу свих људи. Њихов синоним је: смиреност, искреност, разумност, а морални идеал: љубав према људима као према себи ...

У нама се води непрестана борба! Животињска природа гуши духовног човјека, који сујету, подлост и свирепост, ниског, пустог и себичног живота увијек осјети и осуди, ма колико га пред другима, или пред собом, вјешто скривали. Егоистички нагон оправдава нас и упућује да само на себе мислимо, а о гријеху само толико колико нас због њега не би свијет осудио, ако за наш поступак сазна. Морално осјећање подстиче нас на исправку, подсјећа на разочарење које осјетимо одмах послје задовољене страсти; лелуја завјесу којом егоистички осјећај покрива нискости и злочине нашег преступничког живота, као што нас чулност задржава да у егоизму останемо и од нас самих скрива грешке. Али у дубини душе увијек сазнамо да су нам поступци ружни, зато нам и не дозвољавају да се сами пред собом сматрамо добрим, иако од људи захтијевамо да нас поштују и сматрају племенитим. То нам је потребно да се сматрамо

таквим да би и даље могли да живимо добро и спокојно. Кроз ту тешку борбу, у којој обично страст надвлада, наша савјест, иако никада не престаје да се бори, успава се и замијени општим «друштвеним» моралом, који је у суштини лицемјеран. Његов критериј не излази из оквира природних регула, а зло постоји само уколико се открије. Идеја добра служи као фасада, иза које се сакрива и најтежи аморал људи, којима то не смета да уживају највеће почести и признања, чак и у улози чувара морала. Њихова неморална дјела скривена су симболом силе, богатством и високим положајем у друштвеној љествици и везама са таквим људима.

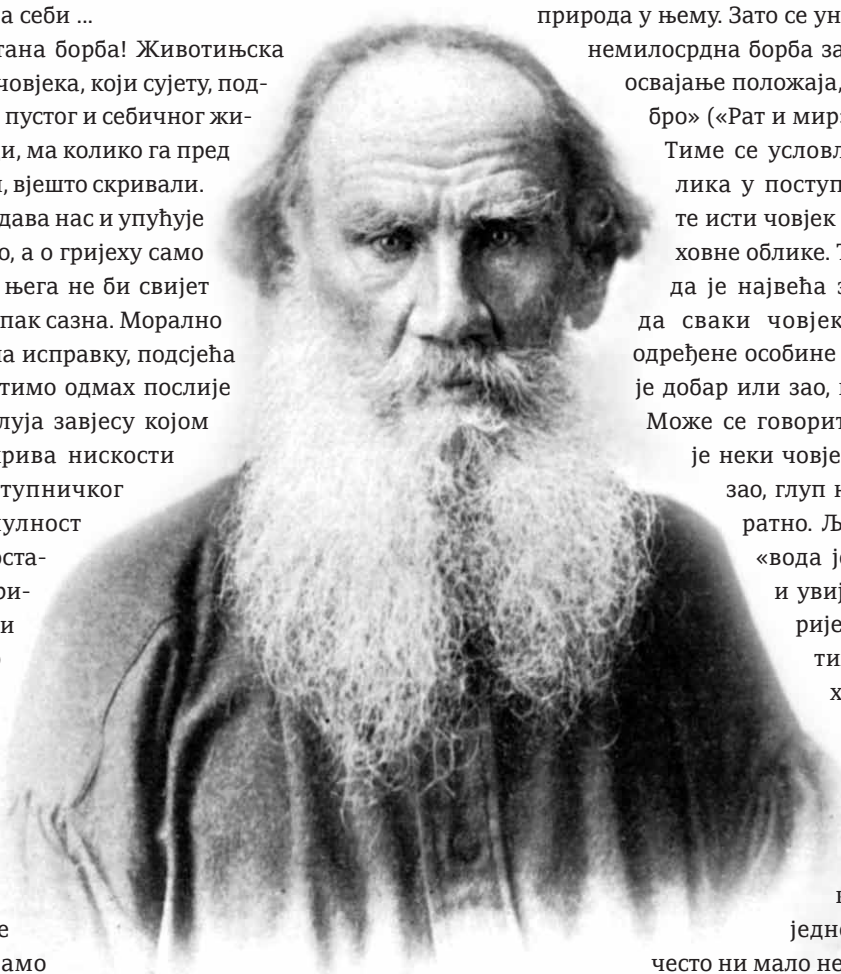
Друштвени, класни морал, претпоставља идеји добра циљ који је увијек регионалан, јер симболизује прије свега интересе класе, а тек у задњем плану друштвене цјелине. Он потенцира грубу егоистичку природу код људи, и смета да се изгради етички, независни човјек, пошто друштво не признаје односе који проистичу из љубави према ближњим. Лицемјерство прожима читаво друштвено биће те су и «у најбољим, најпријатељскијим и најпростијим односима потребни ласкање или похвала, као што је подмазивање потребно точковима да би могли ићи» а не љубав, рад и слобода, у чему се највише изражава људско достојанство и са чим се најбоље убија животињска природа у њему. Зато се унутар друштва води немилосрдна борба за лични престиж и освајање положаја, а не за његово добро» («Рат и мир»).

Тиме се условљава онолика разлика у поступцима људи. Један те исти човјек има различите духовне облике. Толстој зато и каже да је највећа заблуда мишљење да сваки човјек има само неке одређене особине па га сматрамо да је добар или зао, глуп или паметан.

Може се говорити само о томе да је неки човјек више добар него зао, глуп него паметан и обратно. Људи су као ријеке: «вода је у свима једнака и увијек иста, али свака ријека или је брза или тиха, или чиста или хладна, или мирна или топла... Сваки човјек носи у себи заматак свих људских особина, па некада манифестује једне, некада друге, а често ни мало не личи сам на себе» («Васкресење»).

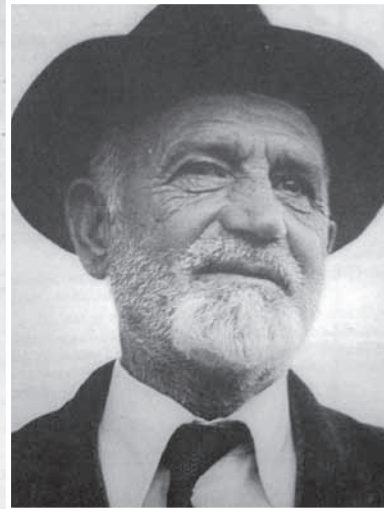
Значи, по Толстоју, друштвени услови одређују карактер сваке јединке.

У овом ставу и закључку једине се два највећа руска писца, Толстој и Достојевски. То је занимљиво истаћи из разлога што су њих двојица ријетко дијелили схватања, сфере и интересе. Док је Толстој првенствено испитивао «човјека меса» по формулацији Д. Мерешковског, Достојевског је искључиво интересовао «човјек душе». Па ипак, њихова два пута су се, иако почецима веома далека, у једном тренутку пресекала, подударила и њихова два дјела у овом проблему служе једно другом као најтемељитија документација.

О АУТОРУ

Протојереј-ставрофор Радисав Бабовић рођен је 13. маја 1914. године у Будимљи, код Берана. Основну школу завршио је у родном селу, нижу гимназију у Беранама а шесторазредну богословију, са одличним успјехом, 1937. године, у Призрену. Пошто је одслужио војни рок и оженио се, рукоположен је за ђакона 16, а у свештенички чин 23. октобра 1938. године, на Цетињу. Био је привремени парох вучедолски (Арх. намјесништво никшићко), потом азањско-ивањски (Арх. намјесништво бјелопољско), а од 7. септембра 1940 до почетка Другог свјетског рата на тлу Југославије «вјероучитељ Државне народне школе у Беранама». Због учешћа у Тринаестојулском устанку Италијани су га отпустили из службе 7. јануара 1942. године, а у априлу 1943. ухапсили су га и интернирали у логор Сулмоне, гдје је остао до капитулације фашистичке Италије. Из заробљеништва се вратио у земљу и до априла 1944. био, по одлуци Команде мјеста, на свештеничкој дужности на слободној територији у Дрвару. Средином априла исте године вратио се у Беране и, једно вријеме, био борац Комског партизанског одреда. Послије ослобођења Берана, радио је у Народном фронту и Црвеном крсту, а од августа 1948. године, омогућено му је да настави са свештеничком службом. Тада га је Владика Макарије одликовао црвеним појасом. У септембру 1949. године ухапшен је као присталица Резолуције ИБ-а, и био на Голом отоку до 1. маја 1951. године, а у «наставку», до краја јула исте године, био је акцијаш на изградњи пруге Брежа-Вареш, гдје је евидентиран као «Бабовић Радисав, по занимању радник».

Послије свега тога, додијељена му је парохија Будимљанско-поличка (Беране). Потом је био Архијерејски намјесник иванградски (берански), а 1962. године Митрополит црногорско-приморски Г. Данило произвео га је у чин протојереја. Чувао је од пропадања и обнављао, колико се то могло у атеистичком добу, манастир Ђурђево Ступове и цркве на подучју Горњег Полимља, од Берана до Гусиња. Од 1972. године био је Епархијски савјетник, а пензионисан је, са четрдесет година свештеничке службе (стаж му није прекидан по одлуци Владике Макарија), 21. октобра 1978. године. Свети Архијерејски Синод СПЦ одликовао га је 13. марта 1987. године Правом ношења Напрсног крста.

Умро је изненада, док је на једној трибини говорио о референдуму за државну заједницу Србије и Црне Горе, 25. фебруара 1992.

Сахрањен је у родној Будимљи.

Посмртно је објављена његова књига Са јеванђелским Исусом Христом, коју је рецензирао Високопреосвећени Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије.

Оба су из рођења у човјека и живот изнијели у шаци сазнање да човјек није једна статична константа, нити пак линеарна једначина, већ напротив, вјечна мијена зависна од објективних и субјективних узрока, и једначина са хиљаду непознатих. Отуда и сам живот добија ону сложеност, коју је Достојевски окарактерисао као криву која се једном може одредити са милион координата. Најконцизније је Достојевски ову мисао о човјековој природи формулисао ријечима Димитрија

Карамазова: «Широк је човјек, преширок, ја бих га сузио ... Ту се обале састају, ту све противрјечности заједно живе ... Почине идеалом мадоне, а свршава са идеалом содомским. Још страшније је, кад неко, са идеалом содомским у души, не одриче ни идеал мадоне, и од тога му срце пламти као у непорочне младе његове године» («Браћа Карамазови»). Толстој сматра да зато људи све послове које раде сматрају важним и добрим. Циљ коме теже условљава их да за себе израде такве погледе по којима њихов рад изгледа важан

и добар. И они који из разних околности западају у положај да врше послове диспаратне духу етике формирају код себе иста схватања. «Да би поткријепили такав свој поглед, људи се инстинктивно држе онаквог круга, у коме се признају појмови које су створили о животу и свом положају у њему» («Васкресење»).

У том смислу Толстој тврди да је увијек лицемјерна оцјена којом људи осуђују и одређују степен аморала. Ми се гнушамо рада «лопова који се хвале својом спретношћу, проститутки које се хвале својим развратом, убица кад се хвале својом свирепостју» («Васкресење»). Међутим, не само да не опажамо тежину гријеха «богаташа који се хвале својим богатством то јест пљачком, војсковођа који се хвале побједама то јест убиством, властодржаца који се хвале својом влашћу тј насиљем», већ све то сматрамо врлином и васпитавамо се у духу тога. «Код тих људи не опажамо извртање појмова о животу, о добру и злу у сврху оправдавања свог сопственог положаја, а све то не опажамо само зато, што је круг људи с тако изврнутим појмовима много шири јер и сами у њега спадамо» («Васкресење»).

Наопачке појмове имамо што смо сами себи најпречи. Зато су нам компликована сва питања, јер се старамо да их у своју корист ријешимо, а при томе се сукобљавамо са добрим људима. У борби са њима не држимо се никаквих моралних принципа само да до циља дођемо. Да ли су нам поступци морални или неморални у суштини, и колика ће штета или корист изићи од тога за друге, вели Толстој, ми смо равнодушни. Јер «Сви живимо само за себе, за своје уживање, и све ријечи о Богу и добру су обмана» («Васкресење»).

Егоизам се ослања на основне стубове људског духовног живота, зато лицемјерство прожима суштину највеће вриједности: морал, право, религију. Толстој се пита: «не може бити да су све те ријечи о правди, доброты, закону, вјери, Богу и тако даље, само ријечи и да покривају најгрубљу себичност и суровост» («Васкресење»). Одговором на ово питање, испитујући највеће вриједности друштва, Толстој нам даје своју етику. Наравно, Толстој није написао нормативну етику, али је генијални умјетник брижљиво посматрао живот у свој својој сложености и мучио се мишљу над циљевима човјековог опстанка и напретка на путу ка општељудској срећи. Из тог великог хуманизма и мучне мисли о човјековој судбини никла је она множина максима посијана као сјеме по хиљадама страна његовог стваралаштва из којих се, као из читавог спектра обојених каменчића, може саздати мозаик његових етичких концепција које практично чине један завршен систем. Ипак, у овом напису термин – Толстојева етика, употребљавам у смислу његових моралних схватања.

Толстојево морално учење у знаку је борбе противу таштине која је човјеку толико својствена, да све што је супротно њој изгледа му бесмислено и противразумно. Јер «разум је открио борбу за опстанак и закон који захтијева да се уништавају сви они који ометају задовољење мојих жеља. То је закључак разума! А љубав према другима није могао открити разум јер је то неразумно» («Ана Карењина»). Нагон за животом, који према вјечности не траје ни један минут, упућује нас да користимо

све што нам живот може дати, а то је супротно са законом љубави који тражи да волимо ближње као себе. Супротност између закона саможивости и љубави према људима, изражена је у схватању о релативном и апсолутном моралном закону. Руковођени егоизмом сматрамо да је морално све што је корисно. Иста радња у једној прилици је морална, а у другој неморална... Морално је исто што и разумно. А Толстој понавља Христово питање: «Зашто видиш трун у оку брата својега, а брвно у оку својему не осјећаш»? И закључује: «Ако се може замислити да је ишта важније од љубави према човјеку, макар за један сат и у било којем изузетном случају, онда нема злочина који се не би могао вршити над људима не осјећајући се кривим» («Васкресење»).

Толстој, као и Кант, сматра да је етички закон апсолутан. Само путеви и методи реализовања етичких циљева могу бити релативни. Вољети људе као себе, гледати у њима циљ а не средство, то је етички постулат који вриједи за сва времена. Њим се увијек најбоље одреди шта је добро а шта је зло. Наши поступци не могу бити позитивни само зато што су корисни за нас, већ ако су у сагласности са општим правилом љубави. Ако се према користи одређује врлина, онда бити моралан значило би не бити разуман. Тежак је задатак радити тако, да побуде и циљеви наше дјелатности буду прихватљив закон за све. Човјек може из личне користи хтјети убиство, лаж, и слично, али не можемо захтијевати да убиство и лаж буду општи закон за људе.

Наш вијек, слиједећи за пламеном хумане мисли, треба да прими све позитивно из Толстојево осуде – што је у животу оно најважније и прво гурнуто на задње мјесто. Јер он каже да нема граница суровости, дивљаштву и патњама, пошто људи једни за друге у међусобним односима могу радити на корист, само ако испуњавају основни закон људског живота: љубав. «Као што можеш јести без штете и на корист само онда кад ти се једе тако и са људима можеш поступати корисно онда ако волиш». («Васкресење»)

Међутим, Толстој сматра да људи морална начела користе само као фасаду, а често се љубављу сакрива највеће непријатељство са најтежим последицама за човјека. Чак се и рату, ропству, немилосрдној експлоатацији народа даје смисао да се све што се ради, ради из љубави према човјеку, а у сваком случају не сматра се као преступ. У сваком рату «милиони људи вршили су једни другима тако безбројне злочине, колико за читаве вјекове не може скупити љетопис свих судова на свијету, а на које у то вријеме, људи који су их извршили нису гледали као на злочине ... А шта је рат, шта је потребно за успех у ратовању? Циљ рата је убијање, оруђе рата

шпијунажа, издајство ... Упропаштавање становника, плачка или крађа њихове имовине ... превара и лаж, које се зове ратним лукавством, а онеме који више људи побије дају већа одликовања». («Рат и мир»).

Толстој мисли да се свако из таштине приказује, да се из љубави према људима стара да заузме положај у друштву, да му «помогне», да га «спаси» од пропасти до које га доводе други, а ти други, уствари, сметају га да отме од њих положај, да оствари личну срећу, те да боље и удобније живи. Тим постаје јасно до очевидности, зашто не видимо све невоље у којима други људи живе, који навикнути на све те страхоте ни сами их не осјећају и не жале се на «начин живота својствен изумирању» («Васкресење»). Живот народа толико одудара од живота безумне раскоши у којој се проводи кокетна господа, која утовљена сједи за столовима у канцеларијама, за тезгама у дућанима и фабрикама «увјерена да се народ састоји из бића сасвим друкчијих него што су они» («Васкресење»). Пошто су себе просветлили своју просвећеност употребљавају не на корист народу да се отме из мрака незнања, већ се старају да га задрже у њему да би себи вјечито обезбиједили господство. Истинска служба људима је у жртвовању себе ради служења другима, а не у задовољству сујете према којој смо изградили појмове о праву и моралу и основали установе које сујети служе. По критеријуму Толстојеве етике, као што се морално стање сваког појединца оцјењује по дјелима у раду на остварењу личне среће, тако се и морално правни критеријум друштва мјери по функцијама установа, чија је намјена остварење етике правде и једнакости за све људе.

Иако је Толстој у сликању руског живота не-надмашан реалист, он је у схватању историје ортодоксни идеалист. Отуда је врло често наглашено истицао неке небитне животне појаве и подизао их, неоправдано и безразложно, на степен фактора, чија је функција доминантна у животу не само појединца већ и људског друштва. Типичан примјер за ово је његово резонување о таштини. На њему се (као и на низу других момената у његовом књижевном дјелу) може видјети сва његова немоћ и величина посматрања, анализе, сликања и немоћ закључивања са сталном тенденцијом да суд изведен из одређених услова има неограничену вриједност у времену и простору.

По Толстоју, несавршенство и сујета се манифестују у разним видовима, а најјаче у осуди једно другога. И Толстој усваја правило: ко је међу вама без гријеха нека први баци камен на грешника. Осуда је,

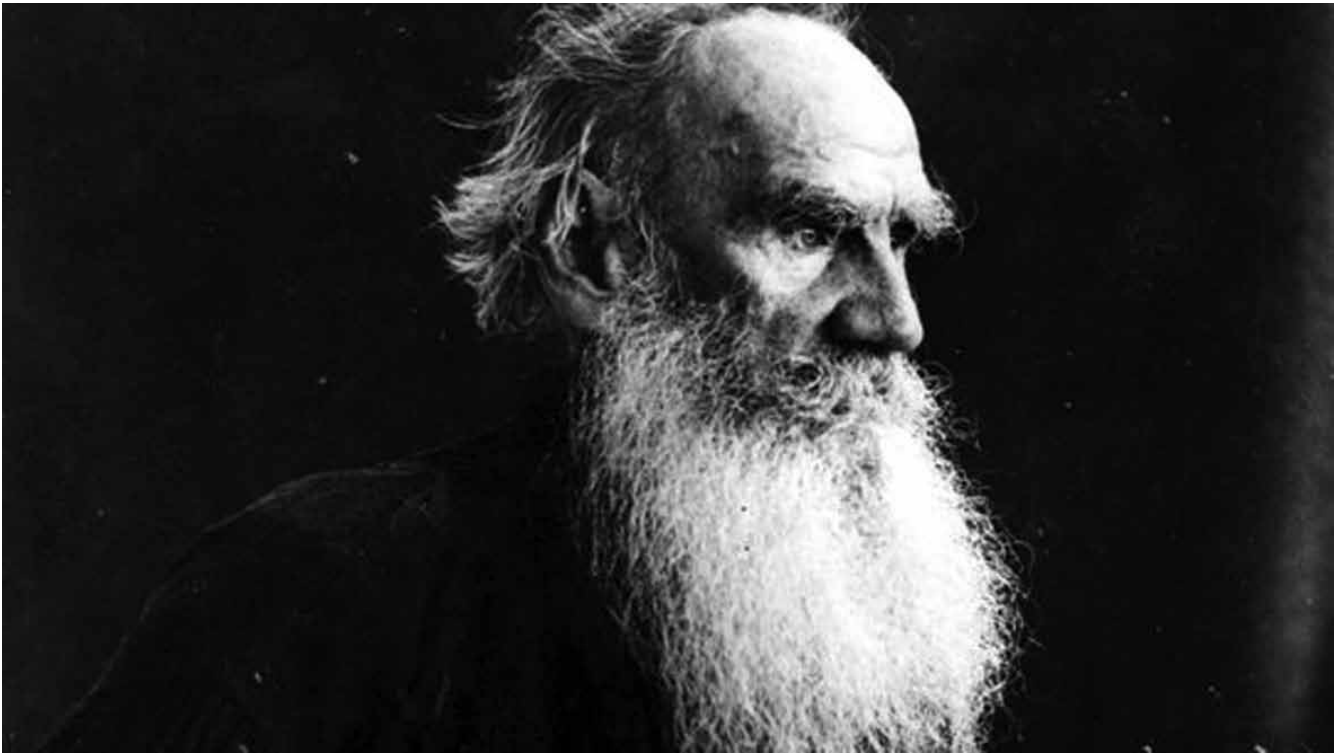
по његовом схватању, критериј животињског нагона, а не људског духовног начела у нама. Зато она нема ничега заједничког са главним својством моралног живота – са љубављу. За љубав нема границе иза које престаје њена функција. Она не зна за непријатеља, зато не зна ни за осуду. Ако се и најмање заснива на интересу онда није савршена, чиста, већ егоистичка љубав. Толстој дијели и усваја Христову поруку човјеку: волите непријатеље своје ... јер ако волите оне који вас воле какву заслугу имате?!

По Толстоју, осуда је највећи степен фарисејства којом, ономе коме судимо, кажемо: Зашто ниси као ми ? А баш зато што је вјеран одраз нашег моралног стања судимо му. Јер ако бисмо били слободни од гријеха, увидјели бисмо његове недостатке и сазнали да су они израз прилика, и зато што смо без гријеха не бисмо осудом увећавали зло, јер је осуда доказ нашег несавршенства, одсуства љубави према људима. А како смо увијек према себи наклоњени па се и за најмање преступе оправдавамо?! Тиме што осуђујемо, углавном показујемо сувишни егоизам и ништа више. Зато друштвене установе: министарство и сенат, све друге, и суд - установа правде, која административним мјерама тражи и чува истину да би помогла моралном уздизању друштва, уствари су фасаде за сакривање егоизма «оруђе

О РУКОПИСУ

Рукопис о Толстојевој етици у смислу његових моралних схватања, протојереја Радисава Бабовића, ставрофора, мог оца, писан је (или је преписан на лепо, ради чувања, без наде да ће моћи да га објави) и налази се у другој свесци: «- II - свеска - наставак» (његовог рукописа књиге: «Са Јеванђелским Исусом Христом» који је посмртно објавио „Информативни центар“ - Беране 1996. године) насловљен: «Толстој морални учитељ људи»¹ (и подвучен). Писан је хемијском оловком, на каро папиру тврдо коричене свеске формата А4. Остраничен од 1 - 77. странице, после 375. странице којом се завршава рукопис књиге «Са Јеванђелским Исусом Христом» и његовим потписом: Протојереј Радисав Бабовић. Рукопис о Толстоју није потписан. Нисам сигуран да ли је то крај рукописа о Толстоју јер се завршава речју: «Послије», после навода: «(‘Рат и мир’)». Последња, 77. рукописна страница, нема потписа, а ни после речи: “Послије» нема тачке. Можда је незавршено или остало непреписано на лепо до краја ?? ?

¹ Сматрали смо да наслов под којим се текст овдје објављује, а који је дао уредник, ипак, боље одражава оно о чему аутор у њему говори.

за одржавање поретка који је користан за наш владајући staleж» («Васкресење»). Министри, сенатори, судије, тужиоци, адвокати, људи којима је повјерена правда, то су чиновници, који се брину само о томе кад ће доћи двадесети у мјесецу. «Он добива плату, њему треба више, и на томе се ограничавају сви његови принципи. Он ће кога хоћете оптуживати, судити, осуђивати» («Васкресење»). Толстој је закључке изводио из посматрања и анализе руског феудализма, отуда многе његове судове треба узети са тог аспекта. Руски се феудализам држао и онда кад је буржоаска револуција прелила читаву Европу. Природно је да се у таквим условима морао држати најсуровијим мјерама које су постале тешке скоро толико колико и Шпанска инквизиција. Херцен је неколико деценија прије Толстојевог «Васкрсења» писао, упоређујући Европу и Русију: «И на западу су монархије, али никоме на западу не би пало на памет да Спинозу проведе кроз војнички строј, нити Канта да отјера у прогонство. У Русији би и једно и друго неизоставно учинили». Ово увијек треба имати у виду да би се појмила и објаснила (што не значи и оправдала) искључивост Толстојевих закључака. То се нарочито може рељефно сагледати на Толстојевој оцјени судова. Она се може примити као истинита слика Руског и свуда класног друштва, коме је био циљ да брани један неправедан, угњетачки поредак, а не да дијели правду. Дотле се не само може, већ и мора ићи са Толстојем. Међутим, мора се трезвено одбацити његово настојање да се закључци о суду Руске феудалне класне државе прошире на свијет нашег времена и будућност, да се ти закључци посматрају *sub specie aeternitatis*. Ту ићи са Толстојем значило би учинити неопростиву погрешку. Али са дру-

ге стране, како класно поробљавање на земљи још није искоријењено, то су многе Толстојево мисли и закључци о суду надживјели вријеме кад су изречени, и границе Руске државе на чијој су земљи израсли.

По Толстоју, са основа етике цијенимо да је од дужности судије начињен занат за љепши и удобнији живот, а не за оцјену правде и чување истине. Сујета и тој, као и свим дужностима, намеће да људи врше дужност ради себе, а не ради службе народу. А по неписаном закону субординације, увијек, за успјех у служби нису потребни: «ни рад, ни храброст, ни истрајност, већ је потребно само умјети снаћи се са онима који награђују за службу» («Рат и мир»). Зато тужиоци да би направили каријеру, у свим процесима настоје да оптужени пошто-пото буду осуђени. Адвокати се грабају за парнице на којима могу добро да зараде или стекну глас добрих бранилаца. Адвокати и тужиоци оптужују и бране ученим говорима, у којима оптуженог прикажу онаквим како ће им бити подесно да дођу до циља, да осуде или одбране, а не да дођу до истине. Судије подешавају чињенице да образложе пресуде, да их више судске инстанце не оповргавају, јер им од тога зависи напредовање у служби. Знају они да су и у вишим судским инстанцама људи исти као и они, да потврђују или обарају пресуде по својој ђуди и наклоности и на заузимање утицајних личности, а не по правди. «Све зависи од састава департамента у сенату ... Ако имате везе» успјехете да оборите или потврдите пресуду («Васкресење»).

(наставак у следећем броју)

Милутин Мићовић

ПРИЗРЕН

Само ме небо, кад сам тако настројен, узбуди лако, а људске творевине тешко и ријетко ме узбуди. Али, Богородица Љевишка узбуђује, до коријена. Откуд се толико егзотичне љепоте обрело ту. Призрен је данас мала источњачка касаба, препуна ситног народа, који мисли на ситну трговину. Сједе испред ниских кућа, и пију кафу са хо-клице. Мистичну љепотицу, Љевишку, нема ко да погледа. Осим оних који долазе издалека, и у Призрену само знају за Њу.

Љевишка је усред градског гамиза, потлеушица и кућерака сабијених једна уз другу. Ограђена

је зарђалим металним колцима и шипкама, испробијаних зидова у порти, али изнад улазних врата, још је смирени и задивљујући лик Богородице. Њено лице остало је недирнуто длијетима, мацама и ножевима, док су други ликови околу, заплатили резбарима и прерађивачима историје. Да, Љевишка је неколика вијека била претворена у Џамију. Претрпјела је свако распеће, и постала чудеснија, небеснија, и трагичнија. Као и њен народ.

Својевремено је турски путописац и пјесник Омар Хафиз, за Богородицу Љевишку написао чувене стихове: Око је моје, Гнијездо љепоте твоје.

Мислим и да су ти стихови, на арапском језику, уклесани изнад улазних врата. Нијесам слушао свештеника који је посјетиоцима причао историјат цркве, но, међу свима, као да сам сам, разгледао унутрашњост ове чудеснице. Као да фрескописци нијесу поштовали канонски распоред и поредак ликова – на сваком стубу, и на сваком зиду, учинило ми се да је изображена Богородица, и на сваком мјесту другачија. И учињело ми се, све чуднија и све љепша, од чудније и љепше. На свакој се види, да она силази одозго. Некад предивна и смирена, некад замишљена и распетог ума и срца. Тамо, на десном стубу, поред прозора је она из 11 вијека, разликује се од свих. Носи нешто од пећинског сликарства. Сличне сам негдје видио у старим руским градовима. У иконопису, а и у фрескопису, традиција Андреја Рубљова, надвладала је традицију Теофана Грка. Код Теофана си види они нагли свјетлосни зраци, који се пројаве из очију, с чекала, лица, сину понекад и са одежде. А Рубљов је све умирио и уравнотежио небеским миром. Духовну тронутост, коју ја имам, иако овдје нијесам први пут, видим и код других. Да, овдје су учесници међународног симпозијума о Његошу, који се одржао недавно у Косовској Митровици. Сијевају апарати, снимци се носе кући. Чини ми су се овдје, на овој тачки српске земље, и српске историје, први пут су нашле професорице и учеснице овог скупа: Лидија Томић, Драга Бојовић, Јелица Стојановић. Да, и оне свједоче српски културни идентитет, у нашем умученом, али ипак неупоредивом простору. Богородица Љевишка, остављена од свог народа, изубијана, паљена, жарена, цамијана, затрпавана смећем, слика је онога шта нам се може стварно десити. Драго мни је да је овдје и професорица из Москве Наталија Блудилина, која први пут гледа ово чудо љепоте на скоро умореној

српској земљи. Као и Украјинка Оксана Микитенко. Да, ту је и наш Александар Вујовић, њежна и умна душа, прикупља материјала за Светигору. Да поменем још и Јована Делића, Љубомира Зуковића, Милисаву Савића, Радмила Маројевића, Миодрага Матицког, Мишко Јовановић, младог Далибора Елезовића, као и Ненада Кебару. (Кебаре су неки огранак Копривица, због тога се и спријатељисмо и порођачисмо).

Вријеме и пут нам планира неуморна и увијек свежа косовка, Валентина Питулић. Сви ови, и друге које овдје не поменух, говорили су о Његошу, али овдје у утроби Богородице Љевишке, само се могу дивити, и уздисати над српском несрећом.

У обновљеној Призренској Богословији, прима нас Владика Косовско-метохијски, Теодосије. Изговара нам добродошлицу, тихо, смирено, но радосно. Потом наступају млади богослови са својим програмом. Гледам их, као наду ове земље, овог народа. Сви су већ озбиљни, и племићког изгледа. И њихов се програм уклапа у Његошеву двестагодишњицу. Један богослов говори следеће Његошеве стихове: А ја шта ћу, али са киме ћу/ Мало рука, малена и снага/ Једна сламка међу вихорове/ Сирак тужни без није никога/ Моје племе сном мртвијем спава/ Суза моја нема родитеља...

Ето тако нас истина поражава, и, усправља. Тако се Његошеви стихови чују овдје, као нигдје другдје, и никад јасније, и, никад страшније.

Сенка Чоловић Шумић

ЧУВАЈУЋИ ХРАМ ПРЕПУШТАМО СЕ БЛАГОСЛОВУ БОЖЈЕМ И СВЕТОГ ВАСИЛИЈА

У времену отуђености и бројних егзистенцијалних проблема са којима се боре људи у нашем окружењу, јурећи за зарадом, послом, „важним и неодложним“ стварима, а у друштву, породици, па и међу најближима се губи истински контакт, радује сваки, па и најмањи, појединачни гест добре воље међу људима.

Ако се у неком послу, вођени ничим другим осим предано-сти и саосјећања за другог, сабере група људи, као што се недавном уређењу Саборног храма Светог Василија Острошког у Никшићу одазвала група наших суграђана, онда то добро

дјело не само да радује, већ охрабрује и враћа вјеру у људе да у нама, још увијек, има зрно савјести и она искра божанствена, која се, уп-ркос свему, није угасила.

Радови на уређењу никшићког Саборног хра-ма трајали су од 17. до 22. марта и за тако кратко вријеме урађен је позамашан и нима-ло једноставан посао. Пошто је у питању био захтјеван задатак, када се има у виду величина храмовног здања, тачније висина куполе коју је требало окречити и замијенити прозоре на

њој, ангажована је екипа планинара из Никшића.

„Купола је висине преко 30 метара и било је неопходно да позовемо људе који су вични да раде на толиким висинама и знају да се обезбиједи. Са овом групом планинара имамо добру сарадњу од раније и они су спремни да се увијек одазову нашем позиву, а дио посла, уз симболичну надокнаду, ураде као прилог Саборној цркви. Сарађујемо са Душком Вујићем, Илијом Николићем и Милимиром Церовићем. Они су, овом приликом, замијенили четири прозора на куполи, која су потом и офарбали, а окречили су и саму куполу цркве. Управо су прозори на куполи највише изложени вјетру, киши и сунцу, а и материјал од кога се праве није баш издржљив, па се, с времена на вријеме, морају мијењати“, напомиње о. Миодраг Тодоровић, старјешина цркве.

Кречење унутрашњости храма, зидова и волтова до испод куполе, извела је екипа мајстора, такође из Никшића: браћа Далибор и Ђукан Алексић, Ранко Петковић Жути, Драгомир Шаровић и Зоран Васиљевић. Цијели њихов рад, површине преко двије хиљаде квадратних метара, прилог је никшићком Саборном храму. Екипа мајстора, који се десетак година баве овим занатом, радила је, такође као прилог, и кречење цркве у Рубежама и Дубљевићима, конака у Драговољићима, капела за братства Миљанићи и Копривице у Бањанима, а уз симболичну надокнаду и Парохијског дома, те црквене гостионице „Пасха“ у Никшићу.

„Обавеза нас, као вјерника, је да помогнемо нашу Цркву. Иако је вријеме тешко, иако је велика криза у народу, сматрамо да, ипак, није све у парама. Наш прилог Саборном храму, посвећеном Светом Василију Острошком Чудотворцу, Слава му и милост, био је у раду, ако се већ није могло у новцу. Трудили смо се, и дали све од себе, да посао урадимо како ваља и на вријеме“, казали су, у разговору за наш лист, Ђукан Алексић и Ранко Петковић, у име цијеле екипе.

Управа никшићке Саборне цркве је веома захвална на њиховом добром дјелу.

„Пошто сви они живе од тог рада и хране породице, предлагали смо им да њихов

прилог буде 20-30 одсто од вриједности радова, међутим, њихова жеља је била да то буде прилог у потпуности. Користимо и ову прилику да им захвалимо, да Бог и Свети Василије узврате кроз благослов њима и њиховим породицама“, истиче отац Миодраг и додаје:

„Наш Саборни храм, хвала Богу, полако постаје центар и саборно мјесто Никшића. Сваки грађанин Никшића ће, ако Бог да, тако и осјетити, а већина га већ и осјећа као своју најрођенију кућу што се, нарочито, свједочи на литији за празник Светог Василија Острошког. Град ће, ако Бог да, чувати храм, а храм ће благосиљати град. Чини ми се да су и ови радови на храму у том духу и то, заиста, радује, јер бринући о храму и одржавајући га препуштамо се благослову Божјем и Светог Василија да нас чува и изграђује“.

Планинари су дио својих радова, такође, даривали цркви као свој прилог на чему им, такође, благодари старјешина Саборног храма.

„Хвала и њима од срца. Посматрајући са каквом љубављу и преданошћу су радили, ових дана, сви заједно у нашем храму, види се да су то људи који имају страха Божјег у себи, види се да је у нашем народу та искра божествена јака и да није угашена. Радило се с љубављу, преданошћу, без трке и нервозе, тако да се и ми, који смо ту свештеници и који смо чешће у храму, мало застидимо и понешто научимо од њих“, рекао нам је о. Миодраг.

Радовима на уређењу придружило се, потом, и Братство православне омладине Светог Василија Острошког из Никшића, организујући велику акцију чишћења којој се одазвало 20-ак чланова Братства и њихови пријатељи. Богослужења су, док је трајао посао, обављана у цркви Светих апостола Петра и Павла у старом градском гробљу, а у недјељу 23. марта на празничној Литургији, никшићки Саборни храм је, захваљујући доброј вољи међу људима, сијао у свој својој љепоти, узносећи хвалу Господу.

Свештеник Миливоје Јововић

У ПОСЈЕТИ ЗЕМЉИ СВЕТОГ ЈОВАНА ВЛАДИМИРА И СВЕТОГ КОЗМЕ ЕТОЛСКОГ

У организацији „Одигитрије“, поклоничко-туристичке агенције Митрополије Црногорско-приморске из Будве, организовано је поклоничко путовање вјерника из Црне Горе светињама на подручју Албаније, у суботу и недјељу 29. и 30. марта 2014. Ово занимљиво путовање, које је окупило тридесетак људи са свих страна, па се међу путницима могло наћи и професора, пјесника, адвоката, економиста, теолога, љекара, инжењера... отпочело је од Храма Васкрсења Христовог у Подгорици. Многи од њих су по први пут у обиласку

светиња ове благословене земље. Вођа пута био је директор агенције „Одигитрија“, мр Славко Крстајић, док је преводилац био професор Богословије Светог Петра Цетињског са Цетиња г. Аполон Мишченко, а духовник свештеник Миливоје Јововић, парох жабљачки.

У древној Скадру на Бојани

На путу ка првој дестинацији путовања, Скадру, пролазимо Враку, села у којима је некада било већинско српско становништво. Зауостављамо се, на кратко, по-

ред дворишта новосаграђене цркве Свете Тројице у Враки, у коју се окупља српски народ неколико пута у току године, на литургијама и свечаностима које организује Митрополија Црногорско-приморска. Пут нас даље води ка древном граду Скадру, у њему обилазимо цркву посвећену Рођењу Христовом, односно Божићу, у којој служе свештеници Албанске православне цркве Александар и Никола Петани. Након обиласка града, пењемо се и обилазимо древну Скадарску тврђаву, и средњовјековни град Скадар на Бојани.

Сви су узбуђени и благодарни што су имали прилику да обиђу ово мјесто. На улазу у тврђаву нас дочекује мјесто у којем је, по предању, узидана млада Гојковица, из познате народне пјесме „Зидање Скадра“. Она је била најмлађа невјеста од три брата, и њу су зазидали у зидине града да се не би рушиле. За воду која се појављује између блокова камена на главном улазу, кажу да је млијеко из груди младе Гојковице, којим храни свог нејаког сина Јована.

На тврђави смо обишли и остатке храма Светог архиђакона Стефана, у којем смо се помолили за покој душа својих дједова и прадједова, који су прије сто година погинули у биткама за Скадар у вријеме Балканских ратова 1912-1913. Седам мјесеци су се снаге србијанске и црногорске војске бориле за овај град, и Есад-паша Топтани је предао кључеве Скадра црногорској војсци у априлу 1913. године. До тада је црногорска војска изгубила преко 10.000 војника, али је под притиском великих сила морала да се повуче, када је Скадар припао новоствореној независној Албанији, маја 1913, одлуком Лондонске конференције.

Са Скадарске тврђаве се пружа величанствен поглед на новом граду Скадру, и ријекама Бојани, Дриму и Киру. Сада је Скадар један од најстаријих, културно и економски најзначајнијих градова Албаније, у којем живи преко 150.000 људи.

У граду, поред православних светиња, постоје и многе вјерске школе, муслиманске и римокатоличке, као и сједиште католичке надбискупије.

У овом граду има и неколико удружења која окупљају „Србе и Црногорце“. Познато је православно братство Светог Јована Владимира, које је основано 1993. с благословом Митрополита Црногорско-приморског Г. Амфилохија, и Удружење „Срба и Црногораца“ – „Морача-Розафа“. Међу „Србима и Црногорцима“ има и муслимана и римокатолика, а највише православних, и сви они чувају у својим породицама предање којем народу припадају и не заборављају своју српску традицију. У Скадру је прије Другог свјетског рата постојао и Скадарски викаријат, на челу са епископом Скадарским Виктором, затим Културни центар „Обилић“, српске школе и друге организације. С благословом Митрополита црногорско-приморског Амфилохија обновљене су и Светосавске академије у Скадру, како би народ сачувао своје живо предање и наслеђе. Након обиласка Скадра, пут нас је даље водио ка Тирани. Успут пролазимо поред Љеша и Кроје, гдје се налази гроб Скендербега.

Поклоњење моштима и обилазак Тиране

У Тирани обилазимо величанствени новосаграђени храм посвећен Васкрсењу Христовом. Љубазно и са радошћу дочекује нас свештеник Анастасиј, који нам говори о животу Албанске православне цркве, о православљу у Албанији, Тирани, градњи Саборног Храма Васкрсења Христовог и многим другим знаменитостима.

Посебна радост за нашу групу је било када нам је изнио ђивот са моштима Светог Јована Владимира, првог српског краља и Равноапостолног Козме Етолског, како би их цјеливали и пред њима се Богу помолили. Са радошћу и узбуђењем отпјевасмо тропар Светом Јовану Владимиру, Светом Козми и Васкрсењу Христовом. У молитви Светом Јовану Владимиру се сјетих и својих другова из генерације обновљене богословије Светог Петра Цетињског, који смо славили овог угодника Божијег као славу разреда. И данас, послје двадесет година, име овог светитеља нас окупља и храбри да са његовим благословом проповиједамо неустрашиво вјеру Христову широм васељене. Такође и цјеливање моштију Светог равноапостолног Козме Етолског, о којем смо пуно слушали, и његове душекорисне поуке читали, улило нам је снагу да проповиједамо са пламеном љубављу јеванђељску проповијед.

Од домаћина свештеника чусмо, да је обнова духовног живота у Албанији кренула доласком на челу

Албанске православне цркве врсног мисионара и равноапостолног јерарха Архиепископа Титанског и цијеле Албаније г. Анастасија Јанулатоса 1992. За двије деценије у Албанији је обновљено и поново саграђено преко 200 цркава, сада Албанска црква има 6 епископа, 150 свештеника, има своју духовну школу у Драчу. Генерације младих теолога који се школују у Грчкој, Русији о осталим православним земљама, по угледу на свог Архиепископа велики акценат су дали на мисионарење у овој земљи, која је била једина на свијету у којој су сви вјерски објекти порушени, затворени или претворени у магацине и складишта. Поред обнове свештеничког кадра, Архиепископ Анастасије и Албанска православна црква отвара и своје школе, гимназије, болнице, мисионарске центре, дјечје вртиће, сиротишта, старачке домове, и велики број људи са поносом истичу да су православци. По казивању свештеника Анастасија најмање 30% становништва је православне вјере у Албанији, поготову у јужној Албанији, гдје има мјеста у којима је већинско православно становништво. Чусмо од дежурног свештеника у храму да се припрема и велико свечано освећење саборног Храма Васкрсења Христовог за 1. јун 2014. Храм ће освештати Његова Свесветост патријарх Константинопољски и васељенски Г. Вартоломеј, уз саслужење Архиепископа Анастасија са свештеним Синодом Албанске православне цркве, а најављени су и представници и других помјесних цркава. Унутрашњост храма је украшена мозаицима, док вас са куполе храма гледа четири метра велики лик Господа Исуса Христа. Заиста се види велика љубав и жртва Архиепископа и вјерног народа Тиране у

изградњи овог храма, који је постао украс не само Албаније, него и свеукупног православља. У комплексу храма изграђена је нова зграда Архиепископије са великим амфитеатром и двориштем. Око храма који се налази у центру и језгру Тиране, смјештена су бројна министарства Албаније, културни и економски центри, и бројни су пролазници који обилазе храм Васкрсења и сједиште Албанске цркве.

Узевши благослов тиранских светиња растајемо се са свештеником домаћином, који нас позива да дођемо и на свечано освећење храма, и обилазимо град.

Затим крећемо ка југу Албаније и граду Валони до које путујемо око три сата вожње, смјештамо се у хотел на обали Јонског мора.

Обилазак манастира Арденице, Звернец, древне Аполоније, Фиера и Драча

Следећег дана, у недјељу, 30. марта 2014. године, после обиласка Валоне, идемо ка једином активном православном манастиру у Албанији, посвећеном Рождеству Пресвете Богородице, на врху планине Мизека. Један од тројице монаха нам је љубазно говорио о историјату манастира. Први помени манастира су из тринаестог вијека. Црква посвећена Богородици осликана је фрескама, техником коју су радили зографи. На западном зиду цркве насликана је велика фреска словенских просветитеља и учитеља Климента, Наума, Горазда, Ангеларија и Саве. У овом манастиру се, по предању, Ђерђ Кастриот, односно Скендербег, вјенчао се по православном обреду 1451. године. Око манастира сада живе претежно римокатолици. Манастир је обновљен великим трудом и залагањем архиепископа Анастасија Након обиласка манастира Арденице пут нас води ка манастиру Звернец код Нарте. И овај манастир обновљен је с бла-

гословом Архиепископа, али у њему још није заживио монашки живот. Свештеници повремено долазе како би служили литургије. Посвећен је Успењу Пресвете Богородице.

Обишавши манастир Звернец идемо ка древној Аполонији, која је налази тридесетак километара од Валоне; то је познато археолошко налазиште, са православном црквом базиликом из 13. вијека посвећеном Пресветој Богородици. У овом мјесту дочекује нас православни свештеник Сократ, Албанац који је завршио Духовну академију у Драчу. Говори нам о цркви базилици, у којој служи литургије групама поклоника. И у овој цркви, која се налази у манастирском комплексу, сачувани су остаци фресака које су радила браћа зографи. У манастирском комплексу је отворен и Музеј Аполоније, који чува експонате из 5. вијека прије Христа. Поред цркве и Музеја, у близини је веома важно археолошко налазиште које чини скуп грађевина са оригиналним остацима цивилизације илирског, грчког, римског и средњовјековног периода. Илирску Аполонију основали су почетком 7. вијека грчки досељеници са Коринта и назвали је по богу Аполону. Аполонија је била важна лука на илирској обали и најпогоднија веза између Бриндизија и сјеверне Грчке, те је једна од западних ползних станица на познатом римском трговачком путу Via Ignatia, који је ишао ка Солуну, Византиону и Тракији. Улазећи кроз малу гвоздену капију Аполоније, шетамо ка средишњој групи древних грађевина. Овде су откривене бројне статуе, и кипови из хеленистичког периода. Током римског доба у Аполонији је била позната философска школа. Туристима које занима археологија, ово мјесто нуди богату збирку археолошких предмета, а по-

себну драж даје љепота овог мјеста у прољеће, због мириса дивљег цвијећа који овдје расте.

Сљедеће мјесто које смо обишли био је град Драч, позната лука на обали Јадранског мора. Овдје посјећујемо новосаграђену прелијепу Саборну цркву Светог Апостола Павла и Светог Астија и обилазимо град. Град је велики економски центар са великим бројем хотела. Од 1913. до 1920. је био и главни град Албаније.

Потом навраћамо у Фиер и обилазимо саборну цркву у овом граду. Фиер је важан индустријски град, у којем је сједиште нафтне и хемијске индустрије Албаније.

Након обиласка Драча и Фиера, упутили смо се ка Црној Гори, носећи у срцу радост путовања и обиласка ове благословене земље Светог Јована Владимира и Светог равноапостолног Козме Етолског.

Сви смо једно у Христу Господу

Духовно укријепљени, Богу и његовим светитељима захвални, који нас је удостојио да обиђемо светиње Албаније, земље којом су ходали Свети Апостоли Христови, која у својим њедрима чува мошти Светог Јована Владимира, првог српског краља, Светог Равноапостолног просветитеља Козме Етолског и других светитеља, показује да је жив Господ Бог наш. Показује и снагу вјере, снагу мисионарске дјелатности, јеванђељске проповиједи и потврду оних Христових ријечи: „Идите и научите све народе крстећи их у име Оца и Сина и Духа Светога“.

Обогаћени овим искуством, још једном се увјеравамо у потврду ријечи Апостола Павла да у Цркви нема ни Грка ни Јелина, а ми би додали ни Србина, ни Албанца, већ смо сви једно у Христу Исусу Господу нашем.

Драган Лакићевић

ДВА ХРАСТА У ГОРЊОЈ МОРАЧИ МОМИР ВОЈВОДИЋ (1939–2014)

Говор који сам у себи одржао над фотографијом гробља Убалац у Горњој Морачи, на којем почива песник Момир Војводић. Песник је сам ископао свој гроб надомак великог старог храста.

Раше ожалошћено високопреосвештенство господине Митрополите црногорски, ожалошћена браћо Војводићи и Радовићи, ожалошћени песници, ожалошћена Морачо – реко, земљо, племе, манастире, ожалошћене и опеване планине Лола и Јаворје, ожалошћени дубе стар хиљаду година на гробљу Убалац...

Ожалошћена Подгорице са Немањиним градом, ожалошћено Цетиње са ђивотом Светога Петра Цетињског, ожалошћени и окрњени Ловћене, ожалошћено небо Црне Горе из којег гледа икона највећег песника с Горским вијенцем око главе...

Ожалошћени Газиместане, света земљо српскога подвига и корака у Царство Божје, ожалошћени високи Дечани, Грачанице са ожалошћеном Симонидом, ожалошћена Патријаршија с разореном Рајевића баштом у Пећи, ожалошћене Проклетије и Цар-планино, Љевишка и Хоча, ожалошћени Поношевче у родној Метохији...

Ожалошћена Студенице и Жичо, ожалошћена Раванице с моштима кнеза Лазара, ожалошћена Манасија с моштима Високог Стевана, ожалошћени Београде где смо се сви школовали у вештинама песништва и стила, у љубави за поезију векова...

Ожалошћена Крајино Хајдука Вељка Морачанина од старине, ожалошћена Тополо и Опленче Вождових предака и потомака, ожалошћени Мишаре и Делиграде и Чегре. И Сјенице где се Момиров предак Мина

војевода пред Морачанима загрлио са Карађорђем Петровићем...

Ожалошћена Света Гора са стопама Светога Саве и Светога Симеона Мироточивог, ожалошћена Црква светога Краља Милутина у граду Софији, ожалошћени Марков манастире, Душаново Скопље и Лесново...

Ожалошћена Светигоро, Пророче Илија, иконе и утвари морачке лавре са гробом кнеза Стефана Немањића. Ожалошћена разбојишта на Битољу и Брегалници, на Скадру и Бардањолту, на Церу и Кајмакчалану, ожалошћена Плава гробница, Урошев граде на Бојној њиви код Мојковца...

Ожалошћено све у чему је живео и о чему је певао и за шта је страдао српски песник Момир Војводић.

Ожалошћено Бранково Стражилово, Десанкина Бранковино с фамилијом Ненадовића која се доселила из Мораче, Кочићево Змијање, Андрићев Вишеграде, Змајев Нови Саде, Дучићево Требиње, Ђопићеви Хашани, Бранчилова Бјелушо, Васкова Куло над Вршцем, Стеванова Тисо...

Срешће те тамо, Момире, они које је у својој првој збирци Светигора (1970) поменуо: „Срешће те живи са хљебом и сиром / мртви бјелином и вјечнијем миром...”

Срешће те отац Миро и мајка Милка, брат Весо, она сестрица из збега руговског пред Арнаутима... Преци сви – од Мине војводе уназад до војводе Богића Морачанина, од нејаког Јова са скадарског зида до његовог

стрица Марка Краљевића и Марковог ујака војводе Момчила... И остали војводици српски, које предводи војвода Милош Обилић.

Радују ти се на српском песничком небу, дивна браћа: Теодосије из Хиландара, Стефан Првовенчани, монахиња Јефимија, Јелена Балшић и њен рођени брат песник Слова љубве – деца кнеза Лазара, Смедеревски беседник, Соларић, Мркаљ, Милица Српкиња, Сарајлија, Ђура, Лаза, Војислав, Алекса, Ракић, Дис, Бојић, Винавер, Црњански, Настасијевић, Драинац, Скендер, Миљковић, Душан Радовић, Ристо Ратковић, Душан Костић, Иван В. Лалић, Новица Тадић, Слободан Ракитић и други. Момир је припадао том братству. То му је била и остала песничка породица.

Док се они с Момиром грле на великој небеској Обилића пољани (јер све што је свето и честито на земљи – постоји и на небу, само увећано и пречисто, ослобођено од светскога гада и ђубрета). Чују се гусле: Нетко бјеше Војводић Момире... Смењују се, у српском јуначком десетерцу, Вукови певачи: Старац Рашко и Старац Милија, Стојан Хајдук, Тешан Подруговић, Филип Вишњић и Слепа Живана...

Његош се смеши: у далекој будућности неко је, целог свог живота, предано до последњег тrena и атома снаге и капи крви – певао српску славу, жртву, завет, повесницу.

Све то је становало у песничком срцу Момира Војводића. Момир је певао из срца – отуд у његовој огромној поезији морачке траве, воде, кањони, манастири, светитељи, хероји, песници, ратници, ратари... Историја, вера, географија, поезија. Највише Косово и Ловћен, за којима је горео.

За разлику од својих предака, Момир је ратовао сам. Писаћу машину звао је натра – на њој је он, као имажинарни каменорезац гробословац, куцао „страшне боле отмене душе“. Ткао је, налик стотинама ирама и поњава, стотине и хиљаде песама, десетине и десетине књига. Слутио је своју сродност са Пенелопом – и он је чекао да се из големих ратова врате хероји са Велбужда, са Марице, са Плочника, са Косова, од Ангоре па све до Вучјега дола, Царевог лаза, Мишара, Цера, Мојковца, Солунског фронта, Суђеске и Сремског фронта. Они Хомерови били су род овима из Момирових збирки и наших читанки.

Огледао се у епском песништву – био је род с Бећировићем. Огледао се у сатири. Највише је дао у лирици, и то у најтежим формама – дистиху, катрену, сонету и сонетном венцу. Певао без застанка – велику поему о постојању човека под небом. То што је човек Србин само обавезује – не као опредељење, него као судбина, дух, част, дар од Бога. Кућно васпитање, мајчино млеко. Свака је наша мајка Југовића мајка.

Момир није певао само о бићу природе и њене стихије. У његовој песми има места за дугу у капи росе, за мрва и за драму светлости у оку мртве срне. Није певао само о светитељима, владарима и херојима, него сразмерно више о „малим“ људима и њиховим заветима и подвизима – аргата, божјака, косача, горосеча... Нашао помиловање за грешницу и гоњеника. Његови гробослови су лирска опе-ла за оне који гроб имају и за оне којима се гроб не зна... У гробослову „Два косача“ написао је: „Њине косе као муње голe / Памте траве Јаворја и Лоле“. Ми сад можемо да му кажемо: „Твоје речи као муње голe / шуме траве Јаворја и Лоле“.

Вјечна му памјат.

Влајко Ђулафић

ОДМОРИ СЕ, НЕСМИРНИЧЕ СТАРИ

Над одром Момира Војводића

Испод задњег ребра Проклетија,
Иза којих цвили Метохија,
Због које си живот прејечао,
И, за спас јој, пред Богом – клечао,
А од Кома, с Лимових обала,
У Морачу, Горњу, на Убалац,
Попут тебе, од убоја – модар,
Дођох, и ја, Момире, на одар
Да ти спустим једну сузу врелу,
И измуцам ријеч невеселу,
Због нашега земаљског растанка,
Али радост вјечитогa санка
У Господњем крилу, нек те зари,
Одмори се, несмирниче стари,
Под крстом што часно си носио,
И српском се роду одужио,
Кажом што је, о њему, исписа
Ђирилицом – воштаног мириса,
На језику којим си живио,
И ревно му, ко монах, служио,
А кад станеш пред Тројицу, смирен,
Ко и досад, моли се, Момире,
За све Србе под чизмом охолом,
Што те, данас, испраћају с болом.

Горња Морача, 11. март 2014.

МОНОГРАФИЈА О ВЕЛИКОЈ РЕМЕТИ

ВЕЛИКА РЕМЕТА Манастир Светог Димитрија / Душко М. Ковачевић.
- Београд, 2013.

Непотом својом данас, манастир Велика Ремета, обузима нас и буди у нама осећања радости. Изазива радозналост наводи на питања: откуд баш ту и ко је све узидо свој живот у ту свету стопу?

Овај боголепни храм са иконама које нам отварају пут ка Светилнику, стамени и високи звоник, конаци и пчелињак, као и низ пратећих објеката, утопљавају овај предео Фрушке Горе. Молитвеници нас благошћу призивају да се окрепимо. У време недељне литургије црква Светог Димитрија је мала да прими народ који тражи упориште у светости и лепоти радосне вести која извире из Јеванђеља. Лепоту овога молитвенога дома чини још топлијом, приснијом, игуман манастира, архимандрит Стефан. Његова бела брада лебди међу иконама са гласом појца који узноси молитвенике у куполе. Реч срца отвара простор неомеђен временом, то је простор цркве у којој смо једно ми и они који су први отворили двери овога храма; ми који их са зебњом отварамо данас и они који извиру из будућега времена с надом на Истину. Данас има и оних, особито међу уметницима, који атакују на наду, желећи да буду другачији, посебни. Није то ништа друго, него ли чежња за топлином у сопственој посрнулости. И наравно, нада у излаз из безнађа.

А колико је протекло разнородних собитија и живота кроз ову светињу? Е, о томе говори нам Душко М. Ковачевић књигом Велика Ремета. Он нас упућује у збивања историјским следом. Како историјски извори нису сачувани о првој богомољи подигнутој на овоме месту, легенда је надоместила тај недостатак стављајући оснивање манастира у заслугу краљу Драгутину крајем 13. века. Ковачевић на-

лази у историјским изворима податак о Великој Ремети, из 1543. где се говори о поседима фрушкогорских манастира. Има података да је манастир постојао пре доласка Турака у Срем, о томе сведочи најстарији рукопис из 1497. сачуван у Манастиру: Житија свјатих за месец март-август, и запис јеромонаха Герасима из 7005, односно, 1497-ме.

Отимање о наше светиње између Аустрије и Турске оставило је тешке ожиљке на телу манастира Велика Ремета, као и на души српскога народа. Кад су Турци освојили Београд 1521, затим Будим 1541. и Срем је потпао под њихову управу. Сваки од манастира на Фрушкој Гори био је засебан, тако се сваки сам борио за свој статус. На основу уредаба и дозвола за изградњу може се пратити историјски след догађаја. Ковачевић наводи дозволу Великој Ремети турских власти за изградњу пекаре 1562, затим, дозволу за неке поправке након пожара 1566. Податке о осликовању унутрашњости цркве налазимо у запису на зиду из 1568.

Поред ових постоје записи о имању, о винограду, и особито значајне напомене преписивача Јеванђеља из 1579, потом, долази низ других записа о преписивању књига. Поред тога важна је напомена о одласку монаха у Русију 1618. у време велике беде и невоља, ради сакупљања милостиње. Из Москве је стигла материјална и друга потпора око 1624.

Велика Ремета је значајан центар културе и по томе што се ту непрекидно преписују књиге: Типик, 1631; Пајсијево Житије цара Уроша, 1642; Пролог, 1692; Молитвеник, 1702; Минеј, 1705; Путешествије к граду Јерусалиму, 1724, а многе књиге су обнављене у скрипторију Велике Ремете.

Како су немирна времена доносила тешка искушења, десило се да су монаси м. Раковице избегли пред Турцима и дошли у В. Ремету 1739. доневши иконе: Светог Јована Претече, Светог Николе; Света Три јерарха, Богородице са Христом и пророцима. Иконе су израдили руски иконописци како наводи Душко М. Ковачевић 1687.

У време Аустријске и турске владавине било је великих тешкоћа, али је манастир Велика Ремета претрајавао, имања су одређеним законима потврђивана, црква и конаци су обнављани, монаси су стицали одговарајућа знања, пре свега у Сремским Карловцима. У Хопову је радило Монашко училиште од 1815-1818. које су издржавали манастири Фрушке Горе. Значајно је напоменути да су многи људи даровали манастиру књиге, крстове, путире и друге ствари потребне богослужењу. Тако је Јован Веселиновић, трговац из С. Карловаца даровао ктиторством 1764. бакрорез Светог Димитрија који је израдио Захарије Орфелин 1764, како наводи Ковачевић.

Током Народног покрета 1848-1849. м. Велика Ремета даје помоћ у храни и сличним потребама за народну војску. Након ових ратних година почиње да стиже помоћ из Русије у Сремске Карловце, тиме и у м. В. Ремета. Све до 1914. манастир је у извесном смислу напредовао, а онда су опет стигла тешка времена, монаси су затварани, узимани за војну службу и таоце, тако да је стигла наредба да се и затвори 26. септембра 1914. Након рата 1919. стигла је аграрна реформа и одузимање такозваног вишка поседа, али, убрзо се црквени живот консолидује, тако да од 1920. почиње нормалан манастирски живот. Већ 1931. Лазар Мирковић је пописао значајније вредности у ризници м. Велике Ремете, како књиге тако и друге предмете. Манастир је вођен успешно све до Другог св. рата када га је усташка власт Независне државе Хрватске потпуно девастирала и опљачкала. У то време, по наредби поглавника Павелића хрватски народ је стекао права на управу свим православним манасти-

рима, као и народом, а та управа била је тежа од свих до тада. Разорнија, чак луђа од лудила, заснована је на мржњи, а свирепост према православнима била је таква да је наишла на осуду окупатора, дале, самих Немаца. Манастир је запустео током рата. Но, 1945. предатни игуман Мелентије Бабић долази на рушевину. Борба за успостављање црквеног живота у манастиру бива дуга и тешка, јер, нове власти су протерале Бога из човека. Уместо Бога обожен је онај који је увео грађански рат у српски народ 1941, рат који ни дан-данас није потпуно завршен. Уместо обнове, настављено је растакање грађевина, одузимање поседа, трагање за вредностима и разношење имовине из манастира као с ничијег имања. Један део конака коришћен је за летовалиште школске деце. Тек је 1971. раскинут уговор са општином Земун о коришћењу манастира за летовалиште, и тада долази до померања ка успостављању коначно, манастирске управе над самим манастиром Велика Ремета. Веома споро тече рестаурација, дакле, обнова културног добра, односно, манастира. Данашњи изглед манастир је задобио тек 2008. након више грађевинских интервенција Завода за заштиту споменика културе Републике Србије, а на захтев настојатеља манастира, архимандрита Стефана. Монографија Велика Ремета коју је урадио историчар Душко М. Ковачевић, израз је љубави, знања и истрајности да се уподоби и учини доступним пут српског народа кроз дуга и тешка времена. Она је врста потпоре свакоме ко жели да на сигурним основама гради своју мисао, развија своја осећања и сазнања, е да би с Богом у себи саобразио себе у љубави са светом око себе.

1. март 2014. Освећењем крстионице у пиргу Светог Симеона Мироточивог и Светом архијерејском литургијом, у Саборном храму Васкрсења Христовог у Подгорици почео је овогодишњи Светосимеоновски сабор који се овога пута одржава у знаку великог јубилеја – 900 година од рођења Светог Симеона Мироточивог – Стефана Немање. Светом службом началствовао је Његова Светост Патријарх српски Господин Иринеј, уз саслужење Архиепископа цетињског Митрополита црногорско-приморског Господина Амфилохија, Госпode Епископа: шумадиског Јована, захумско-херцеговачког Григорија, рашко-призренског Теодосија, будимљанско-никшићког Јоаникија, полошко-кумановског Јоакима, свештенства и свештенмонаштва и уз молитвено учешће многобројног вјерног народа.

На крају Литургије Митрополит Амфилохије је у архипастирској бесједи је заблагодарио Његовој Светости и Архијерејима што су освештали светосимеоновску крстионицу. “Крстионицу онога који се крстио у цркви Светог Ђорђа у овоме граду, а родио прије девет стотина година на Рибници, на званом Немањином граду на коме ће се завршити ова наша Света служба и Света литија Божја”.

Патријарх Иринеј је пожелио да нас све благосиљају свете руке Светог Симеона Мироточивог до краја свијета и времена. “Нека је благословен данашњи дан, браћо и сестре, дан када нас је Господ сабрао у овом величанственом храму. Нека нас благослови свети чији рођендан данас славимо”.

Након Литургије Његова Светост је са Архијерејима предводио Светосимеоновску литију која се подгоричким улицама кретала од Саборног храма до Немањиног града на ушћу Рибнице у Морачу.

На немањином граду Патријарх је са Архијерејима, свештенством и вјерним народом благосиљао

славски колач, а онда је академик Матија Бећковић одржао светосимеоновску бесједу.

1. март 2014. У храму Светог Јована Богослова при Петровградској духовној академији, служено је свечано бденије којим је началствовао Архиепископ Петергофски Амвросије, ректор.

Саслуживало је свештенство академског храма, са којима и свештеник Остоја Кнежевић, парох никшићки који је са групом младих боравио у посјети Русији. Током пријема јереја Кнежевића, Архиепископ Амвросије је изложио неколико конкретних предлога плана његове предстојеће посјете Епархији будимљанско-никшићкој. Архиепископ Амвросије је, овом приликом, упутио своје братске поздраве Епископу будимљанско-никшићком Г. Јоаникију.

2. март 2014. Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је на празник Светог великомученика Теодора Тирона, у Недјељу сиропусну, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови.

Почетак Великог Часног поста благословио је Преосвештени Епископ Јоаникије, који је вјерницима бесједио о посту и његовом значају у животу православних хришћана. Велики спасоносни васкршњи пост, према ријечима Владике, не треба да схватимо само као лишавање, као уздржање, него као прилику и изазов да у свој живот уведемо више реда, да оно што је Црква освештала и заповједила искористимо за наше спасење.

Истога дана, увече, Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је, са бројним свештенством и свештенмонашвом Епархије, службу опраштања у манастиру Ђурђеви Ступови.

Обраћајући се вјерујућем народу, сабраном у служби праштања

којом је почео Велики Часни пост, Преосвештени Епископ је казао да православни хришћани, припремајући се за велике догађаје који слиједе током Свете Четрдесетнице, личе на оне мудре јеванђељске дјевојке које су се са запаљеним свјетиљкама спремале за сусрет са Жеником.

5. март 2014. Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је Пређеосвештениу Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови, уз саслужење свештенства и монаштва Епархије. Преосвештени Епископ је сабраном народу бесједио о Светом Андреју Критском, чији се велики покајни канон чита на повечерју прва четири дана Часног васкршњег поста. Овај канон, према ријечима Владике Јоаникија, има велико дејство и слојевито, поучно значење, упућује нас на читање Светог Писма и указује на дубљи духовни смисао многих догађаја из Светог Писма.

9. март 2014. Празник Првог и другог обретења главе Светог Јована Крститеља и Недјеља Православља свечано су прослављени у катедралном манастиру наше Епархије - Ђурђевим Ступовима.

Свету Архијерејску Литургију служио је Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије уз саслужење свештенства и монаштва Епархије и молитвено учешће вјерног народа.

Након Литургије у којој су вјерници, у великом броју, приступили Светим тајнама Тијела и Крви Христове, празнична литија је прошла око манастирског храма, а прочитан је и Синодик Православља.

Архипастирском бесједом обратио се Преосвештени Епископ Г. Јоаникије.

10. март 2014. У Црквено-народном дому Светог Василија Острошког у Никшићу, приређена је изложба архивске грађе о сеобама нашег народа у Русију кроз историју, и из-

ложба ликовних радова познатих украјинских умјетника.

Овај догађај, којем су присуствовали Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије и амбасадор Украјине у Црној Гори г.ђа Оксана Сљусаренко, пратила је и промоција књиге “Требјешани” Николе Вујачића, која је изашла у издању Матице српске – Друштва чланова у Црној Гори.

Његово Преосвештенство је, овом приликом, говорио о везама православних словенских народа, а у тој дугој историји пријатељских односа Русија за српски народ, према Владикиним ријечима, заузима посебно мјесто.

14. март 2014. Књига “Историја Митрополије црногорско-приморске 1918–2009.” проф. др Александра Стаматовића представљена је пред никшићком публиком у Црквено-народном дому Светог Василија Острошког.

Поменуто дјело, које је из штампе изишло у издању “Унирекса” почетком године, петнаеста је по реду књига проф. др Александра Стаматовића. Њоме аутор обрађује последњи и најбурнији период у историји Митрополије црногорско-приморске, током којег су се десила њена највећа страдања као институције, а кроз то и њеног монаштва и свештенства.

У представљању “Историје Митрополије црногорско-приморске 1918–2009.” учествовали су Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, протојереј-ставрофор Гојко Перовић, ректор Богословије Светог Петра на Цетињу и историчар др Владимир Јовићевић.

15. март 2014. Сједница Епархијског савјета и Епархијског управног одбора. Након Свете Архијерејске Литургије, коју је Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-

никшићки Г. Јоаникије, уз саслужење свештенства и монаштва Епархије будимљанско-никшићке, служио у суботу 15. марта 2014. у манастиру Светог апостола и јеванђелисте Луке у Жупи Никшићкој, одржана је редовна сједница Епархијског Савјета и Епархијског управног одбора Епархије будимљанско-никшићке. Током сједнице, којом је председавао Његово Преосвештенство Епископ Јоаникије, усвојен је Завршни рачун за 2013. и буџет за текућу годину. Донесено је, такође, неколико важних одлука везаних за живот и рад Епархије.

Преосвећени Владика будимљанско-никшићки Г. Јоаникије је на крају сједнице захвалио члановима Епархијског Савјета и Епархијског управног одбора на одзиву и указао на смјернице у раду за ову годину.

16. март 2014. Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је, у Недјељу Светог Григорија Паламе, Свету службу Божју у манастиру Заграђе.

У литургијској проповједи Епископ будимљанско-никшићки је казао да је друга Недјеља Великог поста посвећена Светом Григорију Палами, великом учитељу православља, који је био светогорски монах, а касније Митрополит солунски. Свети Григорије Палама је био савременик цара Душана са којим се и сретао неколико пута.

Живот Светог Григорија Паламе, истакао је Владика Јоаникије, по много чему је имао додира са српским народом у то вријеме, а нарочито са српским монасима на Светој Гори Атонској.

22. март 2014. Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је, на празник Светих 40 мученика Севастијских, Свету Архијерејску Литургију у спомен-храму Трећег обретења главе Светог Јована Крститеља у Долима, у Пиви.

Саслуживало је свештенство и свештенмонаштво Епархије уз молитвено учешће вјерног народа овог краја.

Током Литургије Преосвећени Епископ је у чин игумана унаприједио јеромонаха Јефтимија, досадашњег настојатеља манастира Пива, чији је метох храм Трећег обретења главе Светог Јована Крститеља у Долима.

Храм је подигнут у спомен мученика долских. Само у једном дану – 7. јуна 1943. године од стране припадника злогласне “Принц Еуген” дивизије и усташа-муслимана из гатачког среза и околине Пиве, убијена су 522 житеља овог села, а међу невиним жртвама било је и 107 дјеце, млађе од седам година. Током Литургије извршен је помен жртвама које су у Другом свјетском рату пострадале на овом освећеном мјесту.

У архијерејској бесједи Преосвећени Владика Г. Јоаникије говорио је о великом празнику Цркве Божје – Светих 40 мученика Севастијских.

23. март 2014. Њ. Пр. Еп. Г. Јоаникије служио је, на Крстопоклону недјељу, Свету Архијерејску Литургију у храму Светог Архангела Михаила у Андријевици.

У литургијској бесједи Преосвећени Владика је казао да на овај свети дан, када се приближавамо средини Часног и спасоносног Васкршњег поста, прослављамо Крст Господњи, силу Његову, која нас укрепљује и оснажује да идемо путем врлине. И у овом светом храму, додао је Владика будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, засијала је тајна Крста Христовог. Прије неколико година, од Чистог понедјељка до Васкрса и неколико дана послје Васкрса, истакало је свето миро из крсног знамења, донесеног из Јерусалима. Након Светог богослужења у храму у Андријевици, у којем су се били сабрали бројни вјерници, од којих је већина приступила Светој тајни

причешћа, Преосвећени Владика је са свештенством обишао радове на изградњи цркве Свете великомученице Марине, која се гради у Улотици код Андријевице. Разговарало се о завршетку радова и освећењу храма, које ће, највјероватније, бити обављено на храмовну славу – празник Свете великомученице Марине - Огњене Марије.

26. март 2014. Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је, на празник Преноса моштију Светог Никифора Цариградског, Литургију Пређеосвећених дарова у манастиру Свете Тројице у Брезојевицама код Плава. Током богослужења Преосвећени Епископ је у чин игумана произвео јеромонаха Георгија, досадашњег настојатеља брезојевичке свете обитељи.

Владика је у краткој бесједи пожелио да света служба Божија и причешће буду на благослов и духовну корист сабраном народу, а Оцу Георгију је честитао на добијању игуманског чина, са жељом да му буде срећно и благословено и да се у све дане живота свога труди да часно и врлински служи Господу и Цркви Божјој.

27. март 2014. Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је, на празник Преподобног Бенедикта Нурсијског, Литургију Пређеосвећених дарова у храму Преображења Господњег на Жабљаку.

Саслуживало је свештенство и свештенмонаштво Епархије. Свештенослужитељима и вјерном народу, који је учествовао у молитвеном сабрању, бесједио је протојереј Дарко Пејић, парох бјелопољски.

“Ово су, драга браћо и сестре, дани спасења, дани милосрђа, љубави, добротe Божје. Овај свети Велики Часни пост постио је тајновидац и

боговидац Мојсије, постио је Свети пророк Илија и млади пророк Данило, овај пост постила су и она три младића који су били бачени у ужарену пећ, а Господ је огањ у росу претворио и сачувао слуге своје. Овај пост постио је и сам Господ наш Исус Христос, Свети апостоли, Свети мученици кријепљени овим постом, храбро и радосно, су ишли на страдања и подносили најстрашније муке. Овај пост постили су и свети преци наши и оставили и нама да га чистог и светог држимо“, казао је, поред осталог, свештеник Пејић.

Током Литургије је обављена редовна годишња исповијест свештенства Епархије будимљанско-никшићке, коју су извршили протојереј-ставрофор Милутин Андрић, свештеник Епархије захумско-херцеговачке (по раније устаљеној пракси), и јеромонах Арсеније (Самарцић), настојатељ манастира Косијерево.

У сали Парохијског дома на Жабљаку одржан је, потом, братски састанак парохијског свештенства наше Епархије.

На почетку радног дијела сабрања присутнима се обратио Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Господин Јоаникије, посебно наглашавајући специфичност данашњег тренутка, осврћући се на свештенички позив и на бреме које носи сваки који крене путем Христовим.

Посебно је наглашена потреба да се што више ангажују сви на дјелима милосрђа, јер је тешка ситуација у којој се наш народ данас налази.

Послије подробних извјештаја архијерејских намјесника о активностима у оквиру намјесништава пришло се разматрању актуелних проблема на које наилазе свештеници у обављању своје свете службе. Посебна пажња је посвећена пастирском раду свештеника, с нагласком на пажњу коју свештеник треба да има у односу са вјерницима, држању вјеронауке

и проповиједи свештеника. Став је да се сваке недјеље и великим празником мора проповиједати у храмовима, јер мора постојати жив контакт између свештеника и вјерног народа.

30. март 2014. Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је, на Средопусну недјељу, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови.

Саслуживало је свештенство Архијерејског намјесништва беранско-андријевичког и монаштво Манастира, уз молитвено учешће вјерног народа. Током Литургије сабраним вјерницима, који су у великом броју приступили Светом причешћу, архијерејском бесједом обратио се Преосвећени Епископ Јоаникије.

3. април 2014. Духовни семинар који се одржава, благословом Његовог Преосвештенства Епископа рашко-призренског и косовско-метохијског Теодосија, у галерији Дома културе Грачаница настављен је и овога четвртка предавањем Његовог Преосвештенства Епископа будимљанско-никшићког г. Јоаникија који је говорио о значају монаштва у Цркви Христовој. Предавања на теме православне духовности и културе одржавају се у Дому културе Грачаница свакога четвртка са почетком у 19 часова. Организатори Духовног семинара су Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска и Дом културе Грачаница.

6. април 2014. Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије присуствовао је у недјељу 6. априла 2014. празничном бденију са петохљебницом, које је, уочи празника Благовијести, служено у манастиру Светог апостола и јеванђелисте Луке у Жупи Никшићкој.

Свету службу Божју служило је више свештеника и свештеномонаха Епархија будимљанско-никшићке, бихаћко-петровачке и Митрополије црногорско-приморске, а уз молитвено учешће великог броја вјерног народа.

Током богослужења Преосвећени Епископ је замонашио двије искушенице Жупског манастира, које су на монашењу добиле имена Александра и Теофанија.

Сабраним вјерницима, свештенству и монаштву, архипастирском бесједом обратио се Владика будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, честитајући велики и дивни празник Цркве Божје.

7. април 2014. Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је на празник Благовијести, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Косијерево у Петровићима код Никшића.

Саслуживало је свештенство и монаштво Епархије будимљанско-никшићке и захумско-херцеговачке и приморске.

Током празничног богослужења Преосвећени Епископ је у чин игумана унаприједио јеромонаха Арсенија Самарцића, досадашњег настојатеља косијеревске светиње. Честитајући јеромонаху Арсенију на добијеном унапређењу Владика је казао да је од доласка у манастир Косијерево отац Арсеније, заједно са јеромонахом Јефтимијем, учинио много труда, окупљајући народ и обнављајући ову древну светињу. На добијеном унапређењу захвалио је отац Арсеније, истакавши да за њега то представља велики и радосни чин, али и обавезу, јер древна обитељ, каква је манастир Косијерево, захтијева достојног настављача дјела некадашњих честитих и вриједних косијеревских игумана.

Светој тајни причешћа приступили су бројни вјерници, сабрани у радости празничног богослужења.

Њима се архипастирском бесједом обратио Његово Преосвештенство владика Јоаникије, говорећи о празнику Благовјести као предокусу великих и спасоносних догађаја који су се, милошћу Божјом, ради нас и ради нашег спасења, догодили са доласком Господа у овај свијет. Молитвено сабрање уљепшао је чин крштења у којем је печат дара Духа Светог примило троје дјете: Алексеј, Андреј и Страхиња Комненовић, а кум је био свештеник Раденко Копривица, парох бањски.

10. април 2014. Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије уприличио је, у четвртак 10. априла 2014, у административном сједишту Епархије у Никшићу, пријем за г-ђу Ирину Свиридову, директора Центра за развоја односа Русије и Јужних Словена.

Високог госта из Руске Федерације проф. др Ирину Албертову Свиридову са сарадницима, у владичанском двору у Никшићу, у дужем и срдачном разговору примио је Преосвећени Епископ Г. Јоаникије.

Г-ђу Свиридову, која је дописни члан Руске академија наука и умјетности, члан Колегијума Министра науке и образовања Руске Федерације, те замјеник губернатора Кемеровске области, а до прошле године је обављала и функцију ректора Државног универзитета у Кемерову (Руска Федерација) Његово Преосвештенство је, овом приликом, одликовао Златном медаљом Светог великомученика Георгија Побједоносца, Првог степена за "изузетан допринос зближавању словенских култура и јачању братских односа између православних народа Русије и Црне Горе".

Проф. др Ирина Свиридова је изразила велику захвалност на добијеном признању. Током посјете Епархији, г-ђа Свиридова је са сарадницима обишла

и Саборни храм Светог Василија Острошког у Никшићу, гдје је високог госта из Руске Федерације са историјатом цркве, коју је, уз помоћ Светог Синода Руске Православне Цркве и царске породице Романов, подигао књаз Никола крајем 19. вијека, упознао Владика будимљанско-никшићки Г. Јоаникије.

12. април 2014. Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је на Лазареву суботу, Свету Архијерејску Литургију у катедралном манастиру Епархије, Ђурђевим Ступовима. Саслуживало је више свештеника архијерејског намјесништва беранског и монаха Манастира, а молитвеном сабрању је присуствовао у вјеликом броју вјерни народ беранског краја.

У литургијској бесједи Преосвећени Епископ Јоаникије је казао да овај велики празник Цркве Божје представља предокус Васкрсења Христовог, али и свеопштег васкрсења мртвих и зато је овај дан веома значајан и радостан. Значај чудесног, потресног и, изнад свега, славног васкрсења Лазаревог и сам Свети праведни Лазар назначени су, према Владикиним ријечима, нарочито на Лазареву суботу, мада се Свети четвородневни Лазар прославља и на дан његовог упокојења, јер је он послје свог васкрсења дуго времена био епископ Кипра, гдје су његове свете мошти. Истог дана, на Лазареву суботу, Владика је са свештенством и свештеномонаштвом Епархије, у манастиру Ђурђеви Ступови, служио празнично бденије са петохлебницом и, у спомен на Христов улазак у Јерусалим, обавио освећење маслинових гранчица.

Потом, је празнична Литија вјерног народа, међу којима је било много дјете, опходила манастирско здање. По повратку у храм Преосвећени Епископ је благосиљао сабране вјернике и помазивао их светим јелејем.

